Proletari din toate țările, uniți-vă!

VEAC NOU

Organ al Consiliului General A.R.L.U.S.

ANUL XIV Nr. 1 (668) | Vineri 3 Ianuarie 1958 | 4 PAGINI, 25 BANI

De bun augur

Gorki a vorbit nu o dată de un element foarte important și specific literaturii realismului socialist: prezența pentru prima oară în literatură a celei de a treia dimensiuni — cum o numea el — a viitorului. Această idee a marelui scriitor nu este o simplă abstracție teoretică. El a generalizat într-un mod nou și îndrăzneț un moment remarcabil al istoriei umanității: momentul în care omul, punînd bazele societății socialiste a devenit stăpîn pe timp, stăpîn al clipei prezente și al întregului viitor.

Am început un an nou, o nouă etapă în construirea orînduirii socialiste. Perspectiva este clară, viitorul este solid ancorat și noi mergem către el pe drumuri cunoscute, eliberați definitiv de povara incertitudinilor.

Noul an a început sub bune auspicii. El urmează după o etapă de importanță istorică în viața poporului nostru: un deceniu de la proclamarea Republicii Populare Romîne. El vine să continuie și să dezvolte un șir de succese al căror bilanț bogat și rodnic în dezvoltarea continuă a economiei noastre, a culturii noastre, în îmbunătățirea condițiilor de viață ale oamenilor muncii a fost făcut la recenta sesiune a Marii Adunări Naționale.

Expunerea făcută la ședința festivă de tovarășul Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri, a înfățișat marile realizări ale harnicului nostru popor în primii zece ani de existență a republicii, perspectivele luminoase care i se deschid pe calea construcției socialiste, politica de pace și colaborare internațională dusă cu consecvență de Republica Populară Romînă — membră a marii familii a țărilor socialiste.

In prag de an nou a fost aprobat Bugetul de Stat pe anul 1958, vast plan de finanțare a construcției socialismului. Bugetul pe 1958 înregistrează o creștere importantă asigurînd mijloacele bănești necesare pentru dezvoltarea economiei noastre naționale și a acțiunilor social-culturale. El oglindește justețea politicii economice și social-culturale a partidului și guvernului, politică ce exprimă nevoile cele mai arzătoare ale poporului muncitor.

In cadrul aceleiași sesiuni, deputații au adoptat în unanimitate Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne cu privire la chemarea pentru pace a Sovietului Suprem al U.R.S.S., document important care exprimă năzuința fierbinte de pace a poporului.

Chemarea Sovietului Suprem al U.R.S.S. este un apel vibrant către forțele iubitoare de pace din întreaga lume de a apăra pacea și a întări încrederea și colaborarea între state.

Principiile și propunerile acestei chemări exprimă întocmai principiile după care se conduce și pe care le aplică cu consecvență Republica noastră încă de la proclamarea ei. Această orientare corespunde intereselor fundamentale ale poporului romîn.

A început un an nou. Pentru poporul nostru noul an a început sub semnul intensificării ritmului de construire a noii orînduiri, sub semnul luptei active, hotărîte, pentru apărarea păcii.

Odată cu noul an poporul nostru pășește în cel de al doilea deceniu al republicii, iar privirile sale se îndreaptă cu încredere spre viitor. El știe că are toate condițiile necesare pentru a obține succese și mai mari în dezvoltarea economiei și culturii.

Veac nou

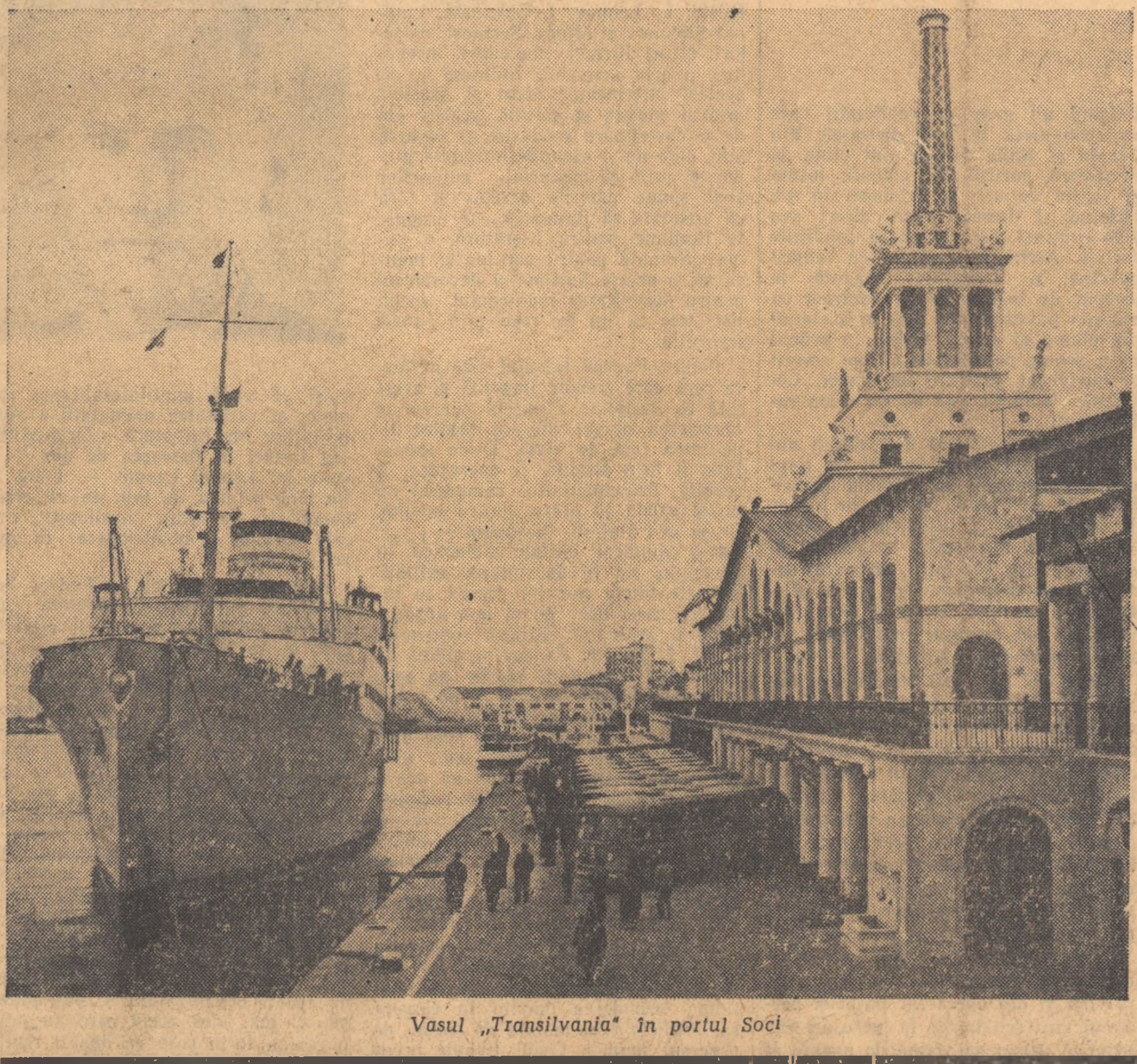

Vasul „Transilvania" în portul Soci

O nouă etapă

Doi agitatori, parcurgînd fără greș orbita ce le-a fost trasată, desfășurînd, fără oboseală, de mai multe săptămîni încoace, o intensă agitație la început și auditivă și vizuală, iar în ultimul timp numai vizuală, au convins și pe cei mai necredincioși și pe cei mai dușmănoși potrivnici ai Uniunii Sovietice că nu numai știința și cultura sovietică, ci și industria și economia sovietică culeg roadele superiorității orînduirii socialiste. Calitatea și varietatea acestor roade e atît de mare încît se poate vorbi, pe bună dreptate, de intrarea economiei sovietice într-o nouă etapă a dezvoltării sale. O scurtă caracterizare a acestei noi etape a fost făcută de I. I. Kuzmin, președintele Comisiei de Stat a Planificării din U.R.S.S., în raportul făcut la ultima sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S. asupra planului de stat pentru anul 1958. Ea constă în aceea că în momentul actual au fost întrunite toate premizele materiale și morale pentru o și mai rapidă accelerare a mersului Uniunii Sovietice pe drumul desăvîrșirii construirii societății socialiste. Planul de stat al dezvoltării economiei sovietice în anul care a început constituie un jalon important pe acest drum. El se bizuie pe rezultatele remarcabile ale economiei sovietice, ale industriei și agriculturii sovietice, ale științei și tehnicii sovietice, în anul ce s-a scurs. In istoria economică a U.R.S.S., anul 1957 va rămîne ca anul în care s-a hotărît, s-a înfăptuit și a și început să-și dovedească eficacitatea noua organizare a conducerii industriei și construcțiilor, asigurată de consiliile economiei naționale. In istoria economică a Uniunii Sovietice, anul 1957 va rămîne ca anul în care a luat naștere și s-a extins cu repeziciune marea mișcare a oamenilor muncii din agricultura sovietică pentru a ajunge și a depăși pe cap de locuitor, producția de lapte, de unt și de carne a Statelor Unite. In istoria economică a Uniunii Sovietice, anul 1957 va rămîne ca anul în care diferitele ramuri ale industriei sovietice, în strînsă cooperare, au înfăptuit proiecte atît de noi și de îndrăznețe ca avioanele uriașe cu reacție Tu-104 și Tu-114, sincrofazotronul de 110 miliarde electronvolți, spărgătorul de gheață atomic, racheta balistică intercontinentală și atîtea altele.

Prevederile planului de stat al economiei naționale a Uniunii Sovietice pe anul 1958 pun temelia unor noi succese atît în direcția dezvoltării industriei și agriculturii, a transporturilor și a circulației mărfurilor, cît și în domeniul ridicării nivelului de trai și în domeniul pregătirilor cadrelor tehnice și științifice.

O trăsătură foarte importantă a planului de stat pe anul 1958 este aceea că el ține seama de principalele direcții de dezvoltare a economiei sovietice, așa cum au fost ele indicate în Hotărîrea C.C. al P.C.U.S. și a Consiliului de Miniștri al U.R.S.S.: „Despre elaborarea planului de perspectivă al dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. în anii 1959—1965".

Pentru anul 1958 se prevede o creștere a producției industriale de 7,6 procente.

Trei sînt ramurile industriale pentru care se prevede o accelerare considerabilă a ritmului de dezvoltare.

Cea dintîi este industria chimică, considerată ca avînd o influență hotărîtoare asupra progresului tehnic în toate celelalte ramuri ale industriei. Este în deosebi vorba de accelerarea dezvoltării producției de mase plastice, de fibre artificiale și de cauciuc sintetic. Dar masele plastice dețin întîietatea. Volumul lucrărilor de construire a uzinelor de mase plastice va crește de 2,5 ori față de anul 1957.

O mare atenție se acordă dezvoltării bazei energetice a țării. Conform prevederilor planului de perspectivă pe anii 1959—1965, extracția țițeiului și mai ales a gazelor naturale trebuie să se dezvolte într-un ritm mai rapid decît celelalte feluri de combustibil. Petrolul și gazele naturale sînt nu numai combustibili cu un mai înalt grad de eficiență economică, ci reprezintă și materii prime prețioase pentru industria chimică. In anul 1958, producția de țiței va crește cu 14 la sută, prelucrarea țițeiului cu 12 la sută iar extracția gazelor naturale cu 52 la sută față de 1957. Noi rafinării vor fi construite în răsăritul Uniunii Sovietice, rețeaua de conducte petrolifere și de gaze va continua să se lărgească.

A treia ramură industrială care va înregistra o dezvoltare accelerată este aceea a metalurgiei negre. Vor crește în deosebi investițiile pentru dezvoltarea bazei de materii prime, a extracției de minereuri de fier. In acest scop se vor cheltui în 1958 cu aproape 74 la sută mai multe fonduri decît în 1957. De asemenea, vor spori în măsură însemnată fondurile alocate pentru construcția uzinelor siderurgice.

In general, în anul 1958 se vor face investiții care vor depăși considerabil pe acelea din 1957. Numai investițiile centralizate vor depăși pe acelea din 1957 cu 14 miliarde ruble, ajungînd la aproape 200 miliarde ruble. Intr-un singur an deci, volumul investițiilor centralizate va crește cu o sumă aproape egală cu totalul investițiilor făcute în cursul primului plan cincinal (15,3 miliarde ruble). O mare parte din aceste investiții va fi închinată ridicării nivelului de trai al populației sovietice. Numai pentru construcțiile de locuințe sînt prevăzute fonduri de aproape 37 miliarde ruble.

Anul 1958, care, după toate simptomele, va fi un an de contractare a activității economice în țările capitaliste, aduce economiei sovietice perspectiva clară a unui progres continuu, neîntrerupt.

Alexandru Leon

Însemnări

Fantezia, cartea și viața

Acum vreo trei ani am început să lucrez la un roman științifico-fantastic despre primele zboruri în Cosmos. Ideea mă pasiona de mult, dar mă apropiam de ea cu prudență, cu grijă de a face totul verosimil, în așa fel ca cititorul să creadă neapărat în posibilitatea de realizare a visurilor și năzuințelor mele. Hotărîsem să renunț la procedeul clasic de a transforma romanul într-un exercițiu de fantezie pură și îmi selecționam exclusiv fapte reale, despre care presa amintea mereu.

Cum la vremea mea am fost și inginer — ba am și inventat cîte ceva — nu-mi era greu să culeg materialul de care aveam nevoie. In revistele americane găseam de multe ori proiecte de sateliți artificiali, a căror formă se schimba, însă, mereu. La început erau un fel de hoteluri uriașe, pentru cei ce ar voi să-și petreacă concediul în Cosmos, apoi dimensiunile începură treptat să scadă și în sfîrșit am văzut fotografia lui „Vanguard". Se vorbea despre el de parcă era în ultima zi, sau — ce zic — în ultima săptămînă de ședere pe pămînt, gata, gata să pornească întru cucerirea spațiilor Universului.

Mărturisesc că nu prea credeam într-o asemenea eventualitate — e evident mai ușor să construiești un satelit decît să-l lansezi pe orbită. Iar pronosticurile savanților serioși erau cît se poate de prudente. Ei indicau abia anul 1965 ca dată probabilă pentru lansarea primului satelit.

Prin urmare, îmi scriam romanul liniștit, fără grabă, convins că am în fața mea un răgaz de cel puțin cinci-șase ani, după care cartea urma să devie, desigur, foarte oportună.

Dar m-am înșelat.

La 4 octombrie 1957 romanul meu neterminat se mai afla încă pe birou; satelitul însă, terminat și desăvîrșit pînă în cele mai mici amănunte, zbura pe orbita fixată. M-am bucurat pentru acest mare succes al științei, m-am autoironizat și în același timp mi-am oblojit orgoliul rănit cu un gînd consolator: satelitul meu avea și oameni, pe cînd cel real era un globuleț de optzeci și ceva de kilograme... Dar la 3 noiembrie pe cer a apărut al doilea satelit, de data asta cu o ființă vie la bord. M-am văzut deci silit să renunț la iluzii și să recunosc: cînd îmi voi sfîrși romanul, probabil că în Cosmos va zbura chiar omul. Clipa asta s-a apropiat simțitor. Fantezia romancierului trebuie să cucerească alte spații...

Privesc acum fotografia celui de al doilea satelit, cu ochii inginerului și nu ai visătorului și văd o construcție solidă, căreia nu-i poți afla nici un cusur. Așa se fac podurile și carcasele clădirilor. Podul spre viitor a și fost construit și se arcuiește elegant, solid, între tărîmul nostru și cele despre care nu se mai poate spune că sînt fantastice. Construcția „micii Luni" este simplă și trainică; mi se pare că văd pe ea urmele ciocanului și petele lăsate de mîinile unsuroase ale muncitorului. Și asta înfrumusețează satelitul mai mult decît toate podoabele și metodele de reclamă. Iar înăuntru se află aparate ultrasensibile care pot să cîntărească razele imponderabile și apoi să vorbească despre ele oamenilor.

Minunată și uimitoare realitate! Abia scriam despre vis, dar alți oameni îi și conturau trăsăturile, fierbeau metalul din care avea să-i facă trupul, îl mlădiau cu mîinile lor dibace.

Fantezia și viața... Au început să-și cam schimbe locurile; drept care e mai greu să scrii acum romane fantastice, dar și mai frumos....

Vladimir Nemțev

Triumful lui Ciprian Porumbescu

Sînt patru ani de cînd a văzut lumina rampei opereta „Lăsați-mă să cînt". In această perioadă, piesa mi-a prilejuit multe satisfacții. Publicul romînesc a întîmpinat-o cu interes, cu căldură; în noiembrie 1956 ea a fost tradusă și jucată în limba germană la Dresda; în martie 1957, în limba slovacă; iar în iulie — în limba rusă, la Odesa.

Premiera la Teatrul de comedie muzicală din Odesa a avut loc nu mult după turneul, încununat de succes, întreprins de colectivul operetei noastre. In cadrul repertoriului prezentat cu ocazia turneului, „Lăsați-mă să cînt" a ocupat un loc deosebit. Viața zbuciumată a marelui nostru compozitor Ciprian Porumbescu, încercările grele pe care a trebuit să le învingă și din care geniul său a ieșit triumfător, au găsit o emoționantă înțelegere în sufletul spectatorilor sovietici. Spectacolul acesta a înregistrat un succes care a determinat, printre altele, includerea lui în repertoriul teatrelor sovietice.

Așa se face că în luna iulie asistam la Odesa la premiera operetei mele, premieră realizată cu ajutorul regizorului Nicușor Constantinescu și al pictorului scenograf Nicolae Lebas. Evident că pe atunci nici nu bănuiam măcar că voi încerca pentru a doua oară emoțiile unui adevărat examen pe care aveau să-l susțină talentații actori odesiți cu piesa mea. Lucrurile s-au petrecut în felul următor:

Cu prilejul celei de a 40-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie s-a organizat printre altele, un concurs pe întreaga Uniune Sovietică, la care au participat teatrele de toate naționalitățile și genurile — de dramă și muzicale. Cu acest prilej o comisie specială a cutreierat țara, selecționînd teatrele care să se prezinte în finală. Au fost selecționate trei teatre de operetă: de la Sverdlovsk, Moscova și Odesa.

Hotărîndu-se să se prezinte la concurs cu „Lăsați-mă să cînt", colectivul teatrului din Odesa a cerut din nou sprijinul lui Nicușor Constantinescu pentru a-și putea însuși cît mai bine o piesă romînească, cu specific romînesc, cu muzică romînească în cea mai mare parte, cu atmosferă romînească. Artiștii din Odesa au depus mult suflet pentru înțelegerea piesei noastre. Teatrul de comedie muzicală din Odesa — cum se intitulează cu modestie, deși este un teatru de operetă în cel mai strict sens al cuvîntului — are un colectiv foarte talentat, care însă nu jucase pînă atunci o piesă muzicală mai pretențioasă, deși dispunea de toate posibilitățile pentru aceasta.

...Și iată-mă din nou încercînd emoțiile unui examen atît de dificil: vor obține oare acești oameni de care soarta mi-e atît de legată, cu piesa mea, mult rîvnitul loc fruntaș? Pentru primul loc după cum am mai spus, concurau de asemenea cei din Sverdlovsk și Moscova. Iar drept concurenți direcți îi aveam pe cunoscuții compozitori Kabalevski și Miliutin.

Gherase Dendrino
Laureat al Premiului de Stat

(continuare în pag. 3-a)

Glasul conștiinței

Există lucruri în fața cărora nimeni nu poate rămîne nepăsător. Există vremuri în care fiecare conștiință trebuie să opteze. Nimănui nu-i poate fi indiferent dacă va fi război sau pace, dacă viitorul va însemna schele sau ruine, dacă orașele vor străluci albe în soare sau dacă vor îmbrăca haina cernită a doliului. Oamenii cresc copii, sădesc pomi, scriu versuri. Nimănui nu-i poate fi indiferent dacă din copii nu va rămîne decît amintirea, dacă pomii nu vor mai da roade, dacă versurile vor ajunge cenușe. Tot ceea ce face mîndria geniului omenesc — tablourile din muzee și monumentele de arhitectură, manuscrisele cu pagini nemuritoare și tinerețea vechilor obiceiuri, de-a lungul timpurilor toate au trebuit apărate de urgia războiului.

După primul război mondial, tineretul citea cu pasiune „Focul" lui Henri Barbusse. Focul care a mistuit Europa în 1914—1916 a costat omenirea 10 milioane de vieți. Generația celui de-al patrulea deceniu n-a putut împiedica izbucnirea celui de-al doilea război mondial, care a costat lumea 30 milioane de vieți omenești.

Mințile cele mai luminate au fost din toate timpurile împotriva războiului. Marile conștiințe au considerat totdeauna de datoria lor să smulgă măștile, să țină trează flacăra luptei pentru pace. Acum mai bine de două decenii glasul patetic al lui Gorki a răscolit multe conștiințe: „Cu cine sînteți voi, maeștri ai culturii?" Faptul că unii au șovăit să răspundă, faptul că omenirea nu a reușit atunci să bareze calea războiului a fost plătit cu un greu tribut de lacrimi, ruine, sînge. Dar lecțiile istoriei nu trec fără să lase urme. Lumea nu mai e aceeași. Firește că scepticii pot tălmăci această afirmație în felul lor: lumea nu mai e aceeași — ea cunoaște astăzi mijloace de distrugere de neînchipuit în trecut; nici oamenii nu mai sînt aceeași, căci asupra lor planează pericolul îngrozitor al distrugerii sau al degenerării sub ploaia de stronțiu radioactiv. Dar scepticii văd numai prăpastia, ei refuză să vadă înălțimile. Cine dintre noi nu știe însă că tocmai acolo unde prăpastia e mai adîncă și înălțimile sînt mai semețe, chemînd cu ardoare, spre zări largi, spre lumină! Ațîțătorii la război încearcă să fărîme conștiințele umane, să le reducă la dimensiunile și puterea firelor de nisip. Gîndul primejdiei galvanizează însă conștiințele — ele devin puternice, de granit. Unii cred că e deajuns să declanșeze puterea concentrată în nucleul atomului ca să stăpînești lumea. Există însă pe pămînt o putere mult mai mare: e puterea concentrată în inima omenească. Și această inimă bate pentru pace, căci pace înseamnă viață.

Zilele acestea ziarele au publicat apelul reprezentanților oamenilor de cultură sovietici, care se ridică cu hotărîre împotriva războiului. Sînt nume cunoscute: Șostakovici, Ulanova, Haciaturean, Iuon... Sînt mai mult decît numele unor mari artiști ai epocii noastre. Șostakovici înseamnă muzică compusă într-un oraș asediat. Ulanova înseamnă dans în tranșee, în imediata apropiere a gurilor de tun. Haciaturean înseamnă sunetele de aramă ale clopotelor care pînă să bată ceasul victoriei bat ceasurile luptei și ale suferinței. Iuon înseamnă imortalizarea pe pînză a rîndurilor de oșteni care pleacă din Piața Roșie pe front. Cine poate rămîne nepăsător la chemarea unor asemenea oameni? Acum arta se ridică în apărarea artei. Compozitorul are nevoie de săli de concerte, dansatoarea de scenă, pictorul de galeriile de artă. Artiștii sovietici nu se gîndesc numai la ei. Conștiința lor de mari artiști și de mari cetățeni vibrează deopotrivă pentru soarta tuturor țărilor, pentru destinul întregii omeniri. Căci războiul înseamnă o primejdie îngrozitoare, un atentat oribil la soarta omenirii.

Sînt unii care încearcă să convingă lumea că un război atomic ar distruge numai Ermitajul și sălile de concert din Praga, muzeele Budapestei și monumentele reconstruite ale Varșoviei. Dar cine mai este azi atît de naiv încît să nu-și dea seama că în condițiile războiului modern nici un punct al lumii nu e invulnerabil?

Cei care cheamă cinic la distrugere o fac uneori în numele „apărării" culturii europene. Dar ce fel de apărători ai lui Rembrandt sînt aceia care vor să distrugă pînzele lui Rembrandt de la Praga? Ce fel de apărători ai lui Falconet sînt cei care vor să prefacă în praf statuile lui Falconet din Leningrad? Adevărații apărători ai culturii sînt cei care apără toate operele de artă, toate monumentele, toate manuscrisele, indiferent de latitudinea geografică pe care se află. Este tocmai ceea ce demonstrează oamenii de cultură din Moscova, adresîndu-se oamenilor de cultură din toate țările. Acum, la începutul anului nou 1958, mulți își vor aminti de întrebarea pornită tot de la Moscova, acum mai bine de două decenii: „Cu cine sînteți voi maeștri ai culturii?" Intotdeauna, în clipe hotărîtoare, Moscova a făcut apel la conștiințele omenești în numele păcii, al apărării culturii.

Radu Țiulescu

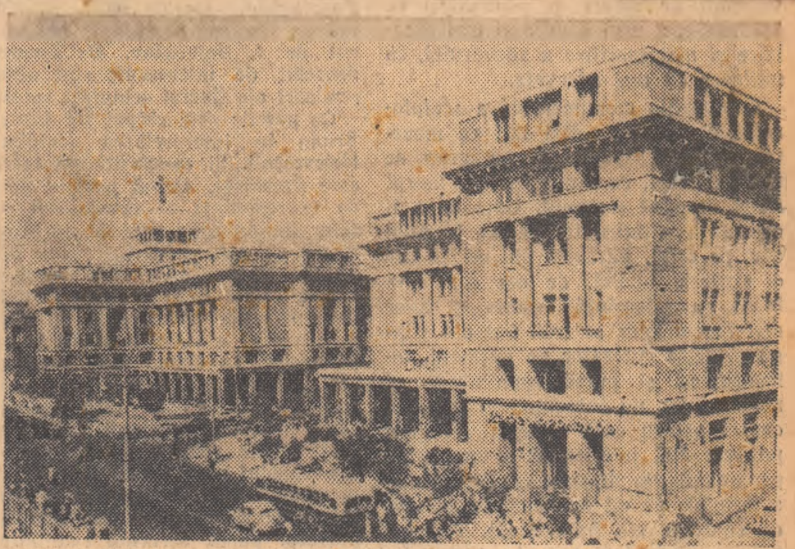

Baku, Bulevardul Kirov

Miraculoasa lume a copilului

Dezvoltarea psihologiei copilului în U.R.S.S. a mers pe un drum propriu, bazîndu-se pe tradițiile sănătoase ale gîndirii ruse și pe munca înnoitoare a psihologilor sovietici. Psihologia sovietică și-a propus să rezolve o serie de probleme pasionante care stau de multă vreme în centrul atenției cercetărilor din acest domeniu. Printre acestea un loc de seamă îl ocupă problema dezvoltării psihicului copilului. Dezvoltarea lucrărilor în domeniul psihologiei infantile se întinde pe o gamă foarte mare, începînd cu copilul mic — sugaci, la care nici nu se poate vorbi de o conștiință, trecînd prin caracterizarea preșcolarului, la care se pun bazele personalității, a școlarului la care se dezvoltă foarte mult și se activează procesele de reflectare a realității obiective și sfîrșind cu adolescentul — cu lumea sa tulburătoare. In fiecare pas al vieții copilului, există o anumită linie de dezvoltare a psihicului și personalității sale și un anumit nivel de dezvoltare a posibilităților sale reale. In sfîrșit, o altă problemă deosebit de importantă pentru cercetătorul psiholog o constituie modul cum se pot studia aspectele atît de multiple și variate ale psihicului copilului. In legătură cu aceasta, în psihologia sovietică s-au dus numeroase și interesante discuții în legătură cu valoarea și eficacitatea diferitelor metode de cercetare a psihicului infantil. Superioritatea psihologiei sovietice nu constă numai în faptul că a atacat cele mai importante și grele probleme ale psihologiei infantile și generale — ea constă mai ales în unitatea concepției ce stă la baza ei, unitate care asigură un front larg unit de cercetare. In acest front lucrările asupra limbajului la copil cu cele asupra diferitelor feluri de senzații și a evoluției lor au legătură prin faptul că și unele și altele sînt privite și studiate ca acte de reflectare activă a realității obiective de către un subiect ce trăiește într-un anumit fel, într-un mediu anumit și care posedă anumite particularități specifice. Mecanismele nervoase ale reflectării realității obiective au unele particularități individuale, o anumită linie de evoluție, anumite forme de manifestare specifice. Ele însele au constituit obiectul a numeroase cercetări care au lărgit și îmbogățit caracterul științific al viziunii psihologului. Pe de altă parte studiul copilului nu se face independent de cerințele vieții practice.

Lenin a subliniat ideea că marxismul înseamnă revoluționare în gîndire, filozofie, muncă. Astăzi nu ne mai putem limita la contemplarea lumii, a fenomenelor, și este necesar să contribuim la schimbarea lor. Acest mod de a concepe munca științifică este evident în psihologia infantilă sovietică. Rezultatele ei se concretizează mai ales în marea dezvoltare a psihologiei pedagogice.

Psihologia infantilă sovietică se caracterizează prin unitate de concepție, prin felul cum privește dezvoltarea psihică a copilului, prin obiectivele științei despre copil și sarcinile ei. Influența ei asupra dezvoltării psihologiei copilului în țările de democrație populară este foarte mare și rodnică.

In această vreme, psihologia infantilă burgheză se află aproape în același impas în care se zbătea cu zeci de ani în urmă. Cercetări lipsite de perspective pe bază de „teste" care au devenit un fel de piramidon psihologic, elaborează cu mare conștiinciozitate tone de diagnoze psihologice. Copilului i se caută și se stabilește coeficientul specific de inteligență, interese, memorare etc., așa cum se caută de către doctor semnele unei boli contagioase. Ce e mai puțin indiferent e faptul că această „vizită psihologică" hotărăște adesea destinul unui om. Pe de altă parte, numeroase școli și școlișoare emit teorii factoriale psihanaliste, ori structuraliste cu privire la dezvoltarea psihologică a copilului. Și din toate acestea psihicul, dinamica lui specifică, mișcarea și mobilitatea au dispărut — lăsînd în loc o psihologie schematică, superficială, neștiințifică.

Criza teoretică și metodologică a psihologiei burgheze e sezisată uneori și de psihologii burghezi. In tratatul de psihologie infantilă al lui L. Charmichael se vorbește despre această caracteristică a psihologiei americane cu o vădită melancolie.

In acest timp soluțiile de ieșire din criza teoretică și metodologică în care se zbate psihologia burgheză întîrzie să apară. Interesant e faptul că pînă acum cîțiva ani psihologia infantilă sovietică pavlovistă era privită cu neîncredere mergînd pînă la ostilitate în cercurile de specialiști din apus. Au existat cîteva congrese internaționale de psihologie și fiziologie comparată în anii 1952—1953, la care s-au manifestat încă un front de opoziție militant și unul de opoziție tacită față de pavlovism. In ultima vreme însă, această poziție pierde tot mai mult terenul. La recentul congres internațional de psihologie de la Bruxelles s-au făcut evidente o serie de atitudini de apropiere, de înțelegere față de pavlovism și psihologia sovietică în cercurile psihologilor occidentali. De altfel, în diverse reviste de specialitate ca „Enfance" și altele, în diferite caiete periodice scoase mai ales la Paris, în zona de influență ideologică a școlii lui H. Vallon, răzbat ecouri din realizările psihologiei infantile sovietice începînd cu felul cum este privită problema organizării regimului zilnic al micului sugar în psihologia sovietică și sfîrșind cu subtilele probleme ale corelației dintre cele două sisteme de semnalizare, ale raportului dintre senzorial și logic în cunoaștere. Problemele actuale ale psihologiei infantile sovietice se impun tot mai mult. Cercuri tot mai largi de psihologi se apropie de ele. Unele apropieri încearcă să facă psihologi cu renume mondial, cum e J. Piaget — sau fiziologi cum sînt Fessard sau Gastoud. Acesta din urmă, în cuvîntul său la al IV-lea Congres de psihologie, s-a referit la ipotezele formulate de fiziologul Acerbin, care a elaborat teoria aferentației inverse și a acceptorilor — ca mijloace curente de lucru ale activității nervoase superioare — dezvoltînd creator pavlovismul.

Influența și prestigiul psihologiei infantile sovietice se dezvoltă pe zi ce trece. Schimbul de publicații, participarea la diverse congrese, sesiuni științifice etc. duc cuvîntul științei sovietice în întreaga lume — fac să crească prestigiul său, contribuind și mai departe la dezvoltarea unei psihologii infantile cu adevărat științifice.

Ursula Șchlopu

60056

'06

ORIZONT

Arta temelor majore

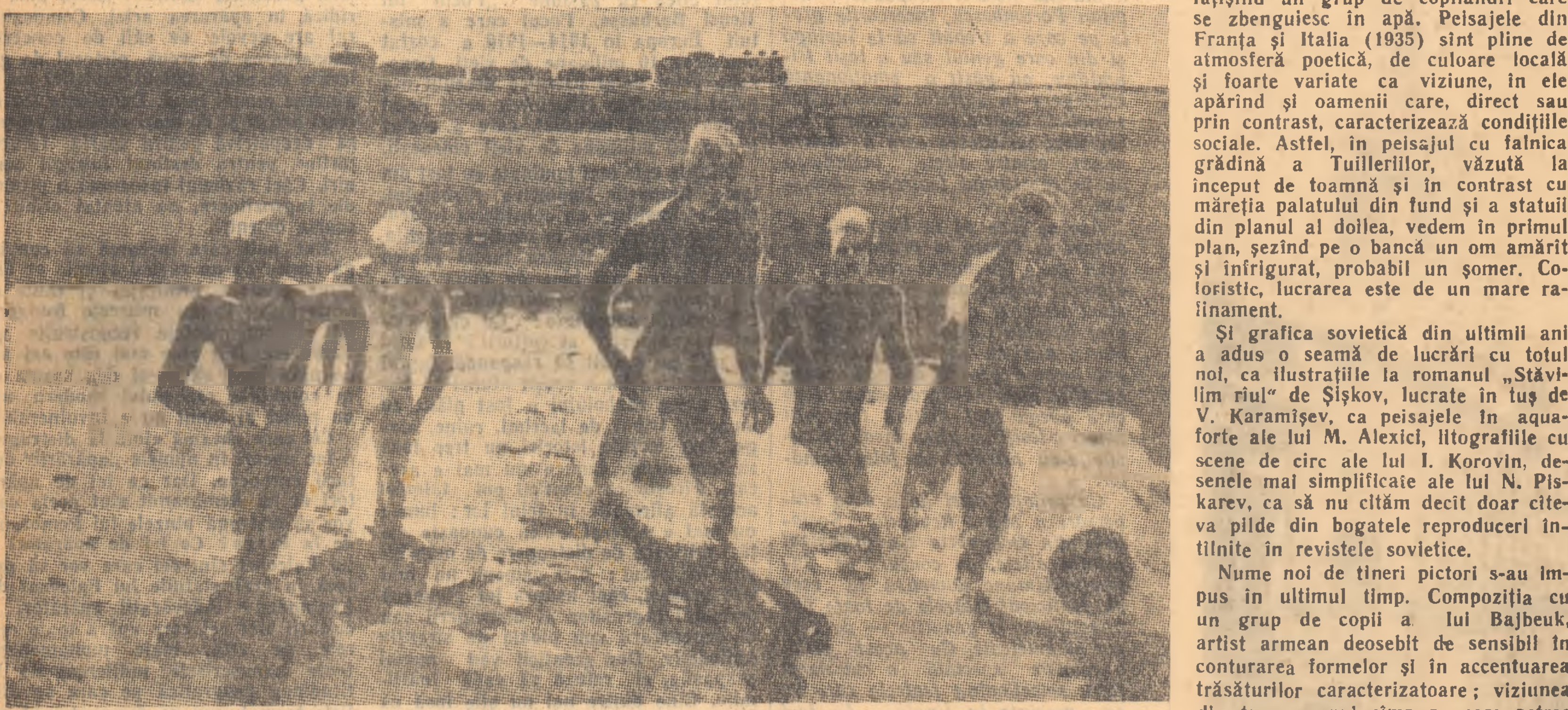

„In pauză în Donbas“ pictură de *A. Deineka*

Deosebit de instructivă este cercetarea revistelor de artă sovietică sau a acelora din restul lumii, în care se reproduc o seamă din lucrările reprezentative ale creatorilor din U.R.S.S. Ultimele numere din „Iskusstvo“, „Sovietski Soiuz“ şi din alte publicaţii ne arată şi prin text, şi prin ilustraţii considerabila îmbogăţire a artei plastice sovietice, în sensul adîncirii realismului socialist, a dezvoltării unei varietăţi de stiluri şi modalităţi de exprimare, a unei exprimări mai dinamice şi mai specifice a adevărului, cu mijloace cît mai adecvate.

Compoziţia monumentală a sculptorului F. Fiveiski „Mai tari ca moartea“ (1956) înfăţişează un grup de trei partizani, care nici în faţa morţii nu-şi desmint eroismul. Gata de a fi executaţi, ei înfruntă, fiecare în felul său, pe călăi. Bărbatul din centru are o expresie oţelită, de om care şi-a făcut cu prisosinţă datoria şi şi-ar mai face-o dacă ar trăi. Cel din stînga priveşte cutezător pe duşmani, înfruntîndu-i şi parcă spunîndu-le că moartea lor nu înseamnă şi moartea cauzei pentru care a luptat, ci dimpotrivă. Mai interiorizat şi mai trist, personajul din dreapta se gîndeşte la suferinţele pe cît de nedrepte, pe atît de cumplite ale fraţilor săi. Trei expresii sufleteşti şi trei structuri fizice deosebite, care se înrudesc prin aceleaşi ţeluri şi aceeaşi atitudine eroică, alcătuind, în fond, tipul omului sovietic.

Sculptorul a izbutit să redea această varietate în unitate, această diferenţiere tipologică, această forţă spirituală — în fond, conştiinţa proletară, patriotismul ei — cu mijloace artistice într-adevăr impresionante. Figurile sînt viguros construite, suprafeţele modelate cu iscusinţă, iar gruparea celor trei personaje le asigură o legătură de bloc unitar.

Forţă expresivă şi modelaj viguros găsim şi la alte lucrări de sculptură recente, de pildă în statuia lui Pavel Korceaghin, lucrată de I. Strucikov, într-un luminos şi energic portret făcut de I. Novoselov. De asemenea, deosebit de interesante sînt ultimele realizări ale tinerei sculpturi sovietice.

Ce patetic este chipul lui Giordano Bruno în interpretarea sculptorului Neizvestnîi. Şi compoziţional lucrarea este deosebită, chipul uscăţiv şi plin de expresivitate al curajosului cugetător italian fiind lipit de un stîlp de piatră, pe care se desluşeşte un relief. Tot de Neizvestnîi este şi capul stilizat al unei chinezoaice, deosebit de viu datorită accentuării trăsăturilor esenţiale şi a şlefuirii sensibile a suprafeţelor. În chipul unui copilandru, acelaşi sculptor ajunge la o adîncă pătrundere psihologică prin modul în care cioplirea marmorii lasă accentuate unele porţiuni şi netezeşte altele .Bustul poetului Esenin, lucrat în marmoră de Uşkov, impresionează prin expresia adînc meditativă, chipul poetului parcă scrutînd realitatea şi trecînd totul prin sufletul şi sensibilitatea sa. Asemenea lucrări de artişti mai încercaţi sau de începători nu fac decît să ilustreze vigoarea şi ampla varietate a activităţii artiştilor sovietici.

Un studiu publicat în numărul 5 al revistei „Iskusstvo“ şi semnat de A. Cegodaev ne-a îngăduit să cunoaştem mai pe larg opera pictorului Alexandr Deineka, din ale cărui lucrări am văzut la Expoziţia de Artă Sovietică de la Bucureşti compoziţia cu alergătoarele unui cros. Lucrările executate cu începere din 1928 şi pînă în prezent ni-l arată ca un remarcabil şi ingenios portretist, peisajist şi autor de compoziţii.

Un model de compoziţie dinamică, plină de adevăr şi decorativitate, este compoziţia lui Deineka înfăţişînd „Apărarea Petrogradului“ în timpul războlului civil (lucrare executată în 1928). Se află aici o modalitate compoziţională foarte interesantă. Lucrată în două planuri suprapuse — podul pe care circulă în linişte populaţia civilă, bătrînii şi cei ce cară răniţii şi planul de jos, în care mărşăluiesc în sensul opus luptătorii comunişti, bărbaţi şi femei înarmaţi, arătaţi din profil — compoziţia are un remarcabil dinamism, atitudini şi expresii umane cu totul caracteristice, sugerînd din plin eroismul, tăria şi disciplina oamenilor noi. Figurile sînt modelate din umbre şi lumini, gradate cu pricepere iar, în totul compoziţia are atît un caracter de oglindire realistă cît şi un aspect monumental-decorativ, ce ar indica prezenţa ei pe pereţii unei clădiri publice.

Este aici o inspiratoare formulă pentru arta monumental - decorativă. Mama cu copilul în braţe, compoziţie din 1932, are de asemenea forţă expresivă, construcţie viguroasă, spiritualitate şi dacă chipul robust al mamei exprimă tăria în faţa vieţii, chipul bălai al pruncului este plin de căldură, moliciune, gingăşie. Cu deosebită vervă picturală este concepută şi compoziţia din 1935 înfăţişînd un grup de copilandri care se zbenguiesc în apă. Peisajele din Franţa şi Italia (1935) sînt pline de atmosferă poetică, de culoare locală şi foarte variate ca viziune, în ele apărînd şi oamenii care, direct sau prin contrast, caracterizează condiţiile sociale. Astfel, în peisajul cu falnica grădină a Tuillerilor, văzută la început de toamnă şi în contrast cu măreţia palatului din fund şi a statuii din planul al doilea, vedem în primul plan, şezînd pe o bancă un om amărît şi înfrigurat, probabil un şomer. Coloristic, lucrarea este de un mare rafinament.

Şi grafica sovietică din ultimii ani a adus o seamă de lucrări cu totul noi, ca ilustraţiile la romanul „Stăvilim rîul“ de Şişkov, lucrate în tuş de V. Karamîşev, ca peisajele în aquaforte ale lui M. Alexici, litografiile cu scene de circ ale lui I. Korovin, desenele mai simplificate ale lui N. Piskarev, ca să nu cităm decît doar cîteva pilde din bogatele reproduceri întîlnite în revistele sovietice.

Nume noi de tineri pictori s-au impus în ultimul timp. Compoziţia cu un grup de copii a lui Bajbeuk, artist armean deosebit de sensibil în conturarea formelor şi în accentuarea trăsăturilor caracterizatoare; viziunea din tren a unui cîmp pe care petrec cîţiva oameni, compoziţie a lui S. Tunov; gătirea pentru sărbătoare a unui grup de tinere fete, compoziţie semnată de Derviz-Lavrova; figura gînditoare a unui tînăr portretizat de Vasneţov, din opera căruia s-a reprodus şi o interesantă natură moartă, precum şi din opera lui Bajbeuk portretul unei sculptoriţe la lucru, în fine peisajul urban pe vreme de noapte al lui Salakov, cu doi îndrăgostiţi în mijlocul străzii, sau naturile moarte semnate de Kasatkina, Viazov, Motovilov şi Ţelkov arată bogăţia de viziuni artistice, de stiluri şi tehnici ale noilor artişti sovietici, adîncimea expresivităţii şi fineţea mijloacelor picturale folosite. In unele, găsim multă poezie şi armonii optimiste, în altele vigoare şi ascuţime de observaţie, în mai toate mişcare şi sentiment plin de prospeţime.

Această bogăţie de creaţii, care lărgesc simţitor modalităţile de expresie ale realismului socialist, trebuie cercetată cu o mare atenţie — date fiind temele lor majore, caracterul lor pilduitor — şi de aceea aşteptăm cu nerăbdare publicaţiile care le vor populariza prin reproduceri adecvate.

Petru Comarnescu

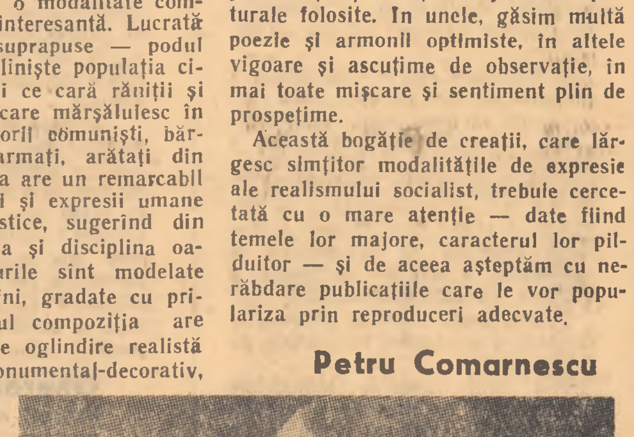

A. Deineka „Mama“

R. Rojdestvenski

Tovarăşului meu

La ce te gîndeşti? Răspunde!
In ce parte, unde?
Din pragul zilei de mîine
Priveşti înapoi, numeri zilele...
Au crescut, s-au împlinit copilele
Cărora le-am jurat cîndva iubire.
Pe pavajul cu lespezi ude şi reci
Cîte rînduri de frunze au căzut din crengi?

Intr-o zi a venit maturitatea,
Ne-a privit în faţă, ne-a vorbit pe faţă,
Şi, bătînd în masă cu pumnul
Şi-a cerut firescul drept la viaţă.
Ne-am făcut mai serioşi ,mai aspri,
De-atunci purtăm cu noi un adevăr:
Clipa de azi mai scumpă e decît
Multe din şirul zilelor de mîine...

Alte gări şi gări,
Alte
Tăcute clipe ale bunului rămas;
Pe snobi să zîmbească îi las
Dincolo de pătratul prăfuit al ferestrei...

Stiu: gusturile nu se discută.
Fiecăruia lasă-i ce-i place;
Eu, luîndu-i vremii braţul,
Cînt caroseria mînjită de păcură brună
A camionului ce-l întîlnesc în drum;
Cînt
Bogăţia cea mare
Crescută cu noi împreună.
Bogăţia flăcărilor voioase din Angarsk,
A exploratorilor polari din Novaia Zemlia,
Cînt vijeliile ce şuieră orbeşte prin stepă,
Fiorul curat al răcorii din zori,
Apusurile ce-groşesc tot cerul
Şi grînele cît omul de înalte.
Cînt potecile troienite, neumblate,
Firele întortochiate ale urmelor,
Poienile pădurii, împodobite
Cu flamuri roşii de flori.

In romîneşte de Vlaicu Bîrna

Completări la portretul lui Fadeev

Alexandr Fadeev iubea florile. L-am văzut deseori în mica grădină din faţa vilei sale din Orăşelul Scriitorilor, plivindu-le cu grijă, stropindu-le, sădind răsaduri. O dragoste gingaşă îl apropia pe Fadeev de flori.

Citesc cu emoţie într-un caiet al revistei „Okteabr“ unele din scrisorile adresate prietenilor. Lui V. Stavski şi M. Prişvin, Isakovski şi Buşmin, Poliakov, O. Forş, V. Ketlinskaia, K. Simonov, Nazim Hikmet, A. Bezîmenski, A. Barto, V. Ivanov, M Rîlski, L. Leonov, I. Selvinski, Liudmil Stoianov şi altora. Scriitori, redactori, critici literari, muncitori, începători în arta scrisului. Intîlnesc în ele acelaşi interlocutor atent şi sensibil, prieten gingaş şi săritor, acelaşi om de o cuceritoare modestie şi tovarăş bun, care nu-şi ascunde niciodată gîndurile prin păienjenişul cuvintelor şi-şi spune părerile deschis şi fără ca vreodată să jignească... O dragoste fierbinte pentru literatură, o stimă profundă pentru scriitor şi munca sa, o uriaşă pasiune şi devotament pentru dezvoltarea realismului socialist, trec ca un fir roşu prin toate scrisorile.

Pentru Fadeev talentul este o floare rară care trebuie îngrijită şi crescută cu dragoste. Criteriul suprem în aprecierea operei literare rămîne fidelitatea faţă de viaţă. Orice îngustime îi este străină, îl enervează, îl revoltă. Principialitatea comunistă nu poate exista în afara slujirii omului. Or ca să-l slujeşti, înseamnă să-l vezi într-o complexă unitate dialectică, în devenirea sa, în dezvoltarea calităţilor sale într-o ciocnire acerbă cu tarele pe care încă nu şi le-a depăşit Dînd o apreciere pozitivă romanului lui V. I. Skopin, Fadeev se ridică cu vehemenţă împotriva ideilor pe care le impune operei, autorul şi nu viaţa. O astfel de idee forţată, dusă pînă la „absurd“, e „raţionamentul mecanic“ că simţămintele personale, ca dragostea de exemplu, trebuie să apară şi să crească în condiţiile socialismului doar pe baza activităţii sociale. „Oamenii socialismului, omul comunist, sînt oameni din carne şi oase, nimic omenesc nu le este străin biologic, şi cu atît mai mult nu poate fi atrofiat în ei începutul emoţional“.

Dar la fel de extremistă i se pare lui Fadeev şi cealaltă tendinţă, întîlnită în unele lucrări din ultimul timp; închiderea omului în camera sa, artificiala sa izolare de social, de procesul muncii. Omul trebuie privit complex, cu părţile sale bune şi slăbiciunile sale, dar niciodată rupt din condiţiile concrete ale existenţei care îi determină în ultimă instanţă şi trăsăturile de caracter. „Eu aş spune că în sfera muncii şi a vieţii sociale, apar calităţile cele mai înaintate ale omului sovietic. Noi tindem spre armonia vieţii omeneşti. Dar încă mai apar adesea în sfera vieţii personale şi de familie a oamenilor, elementele rămînerii în urmă şi mai ales, rămăşiţe mic-burgheze“ — scrie Fadeev criticului povestirii lui I. Ehrenburg „Dezgheţul“, Dîbov. Prin tema sa, Ehrenburg putea şi trebuia să zugrăvească nu numai părţile bune dar şi lipsurile vieţii sociale. „In acelaşi timp, nu poţi zugrăvi viaţa sovietică ca şi cum organizaţiile ei, viaţa ei socială, de care depinde în vremea noastră atît de mult viaţa şi chiar fericirea personală a omului sovietic, n-ar exista şi ar exista doar viaţa familiei, viaţa solitară a oamenilor din odăile şi locuinţele lor, unde s-ar hotărî toate problemele vitale“. Subliniind patosul umanist al povestirii, Fadeev subliniază această scădere fundamentală de natură să sărăcească însăşi viaţa spirituală a eroilor.

Nu poţi afirma că psihicul omului este obiectul principal al literaturii, îi scrie el istoricului literar A. S. Buşmin. Această teză falsifică esenţa acelei noi înţelegeri şi apropieri de om care stă la baza umanismului socialist al literaturii sovietice. Dacă umanismul trecutului spunea: „mi-e tot una cu ce te ocupi — pentru mine e important că eşti om“, realismul socialist spune: „dacă nu te ocupi cu nimic şi nu faci nimic, eu nu te recunosc ca om, cît de inteligent şi de bun ai fi“.

De aceea, după Fadeev, nu poţi zugrăvi astăzi un om de ştiinţă fără să-l introduci în sfera activităţii sale ştiinţifice, un muncitor în afara muncii sale, un conducător de oşti fără a te introduce în raţiunea şi experienţa sa strategică şi tactică, un dascăl în afara metodelor sale de predare, o mamă în afara relaţiilor multilaterale cu copiii ei. Esenţialul după Fadeev este „zugrăvirea omului prin activitatea sa, adică prin ceea ce defineşte locul şi funcţia sa în societate şi în natură“.

Nu rare sînt observaţiile aspre la adresa criticilor incapabili să înţeleagă specificul operei artistice, neputincioşi să vadă multilateralitatea formelor şi varietatea nelimitată a posibilităţilor în literatură. „Originalitatea formei în **Caleaşca de aur** — îi scrie lui Leonid Leonov — n-are să fie bine primită de toţi, au să existe nelămuriri de ordin „ideologic“, ridicate în fond de neînţelegere“ (a operei N. N.).

Alta este atitudinea lui Fadeev faţă de critica partinică, competentă, care pornind nu de la dogme şi prejudecăţi, ci de la viaţă, de la înseşi necesităţile artistice interne ale operei, se apropie cu înţelegere de ea. In această critică, Fadeev vede un ajutor de nelipsit dat muncii scriitorului. „După cum vedeţi, îi scrie muncitorului I. Abezgauz în timp ce scrisoarea d-tale stătea la mine, am fost criticat. Şi tocmai pentru tipurile bătrînilor ilegalişti care v-au plăcut atît de mult. Dar nu fiţi mîhnit. Am fost criticat nu pentru că aceşti ilegalişti n-ar fi bine zugrăviţi, ci pentru că activitatea partidului nostru în ilegalitate trebuia arătată mai larg şi descrişi nu numai asemenea bolşevici care s-au arătat a fi slabi din punct de vedere organizatoric şi s-au prăbuşit ci mai ales aceia care au putut organiza forţa care să dea o replică activă cotropitorilor fascişti germani. Aceştia, ultimii, sînt desigur mult mai tipici şi fac tocmai treaba aceasta“.

Frămîntat de permanente căutări creatoare, fără de care literatura se poate dezvolta, Fadeev înţeleg prima condiţie pentru a scrie la velul exigenţelor cititorului conter ran, este să ţii pas cu viaţa. Nu astfel îi poţi pătrunde sensurile poţi descifra tendinţele. Pregătind scrupulos materialul documentar tru noul său roman „Metalu grea“, Fadeev a stat timp îndelu printre oţelarii din Celeabinsk Magnitogorsk, a studiat uzina, co ţiile de muncă şi procesul tehn gic, tratate de metalurgie. („F discuţie, aş putea să dau acum examen din această materie — îi s el lui I. V. Tevosian din Minist Metalurgiei Grele“). Dar boala, grea boală de inimă, (de care plînge, în unele din scrisorile adr te prietenilor) lungile perioade c ţin în pat, îl împiedică să urmăr că viaţa, şi mai mult, să intervină pasiunea şi fervoarea sa atît de prie. Viaţa i-o ia înainte. Fadeev, nav, se simte depăşit de probler ei. Şi de cîte ori se ridică din aş nut caută să le ajungă din urmă. zbuciumă, se consumă, arde. „Ca totdeauna în timpul bolii — citim tr-una din ultimele scrisori adre lui M. Kolosov — am neglijat n te din treburile mele obşteşti şi sonale. Şi în timpul acesta în v s-au petrecut atît de multe luc principial noi, încît romanul meu trebui să sufere din nou transforn serioase“.

Modestia omului care, în ci funcţiilor mari de răspundere pe c le-a avut, a ştiut să rămînă în timpul vieţii apropiat de oamenii s pli, întreţinînd legături de adevăr prietenie cu muncitori din fabric activişti pe care i-a cunoscut în ferite colţuri ale ţării, se oglinde şi în scrisorile sale. Faptul acesta resimte puternic şi în scrisorile dresate diferiţilor istorici literari, tici şi redactori, autori şi editori biografiilor şi studiilor despre pera sa. Duce o adevărată băt cu toţi aceia care îi „exagerează ritele“.

„Mi se pare de prisos şi de ne găduit ca volume — dedicate crea unui autor contemporan care e în departe de a fi ajuns la capătul d mului său, avînd în bagajul său terar doar două-trei cărţi — să greoaie, cu multe pagini, adresate nui cerc îngust de cercetători, cît dată întrecînd prin volumul lor to operele literare ale scriitorului mentat“. De aceea îl mîhneşte or lucrare despre opera sa care într grosimea unei „broşuri de popula zare“.

In al doilea rînd, Fadeev se rid împotriva acelei tendinţe a critici şi istoricilor literari care, în locul nalizei obiective a operei, fac mi ţioase cercetări biografice. Acest cru e neplăcut din două motive: de o parte autorul nu şi-a înche încă drumul şi în acest timp nu făcut chiar atît de mult, pe de al o prea mare atenţie acordată biog fiei sale, pune pecetea „lipsei de m destie“ nu numai asupra cercetăto lui, dar şi asupra autorului căruia i închină lucrarea.

Vrînd să fie mereu obiectiv şi i parţial, Fadeev se suspectează ch pe sine însuşi de subiectivism. El ridică cu vehemenţă împotriva o ceiului unor autori şi editori de a ce „viza“ scriitorului la o lucrare ca se ocupă de opera acestuia. „Lucr rile despre orice scriitor sovie trebuie să fie în primul rînd obiec ve, ceea ce înseamnă că institute ştiinţifice, editurile şi autorii treb să răspundă singuri pentru lucrăr pe care le publică despre scriitorii s vietici“. Aceste observaţii se referă lucrările despre Fadeev, cu atît m mult cu cît „Fadeev nu este num scriitor, ci şi un om cu sarcini de ră pundere în literatură“. (Din scriso rea adresată lui A. K. Kotov, dire torul de atunci al editurii Gosliti dat).

Fadeev reuşeşte să rămînă obie tiv pînă la sfîrşitul vieţii. De cîtă m destie e îmbibată scrisoarea adresa lui Evgheni Surkov şi de cîtă pute de argumentaţie dă dovadă Fadee căutînd să convingă Teatrul Mare cademic din Moscova să... nu pur în scenă „Infrîngerea“. Că o să de neînţeles de ce se învie pe cea m bună scenă sovietică războiul cu J ponia, atunci cînd pe toate căile duc tratative paşnice cu Japonia. C singurul personaj feminin din „In frîngerea“, Varia, pune... prea mul greutăţi unei puneri în scenă: dac rolul ar fi netezit de asperităţile sal personajul n-ar mai fi Varia dacă rămîne pe scenă aşa cum e, nu va înţelege de ce e proslăvit un pe sonaj în care trăiesc viu atîtea ta ale trecutului... Că „Infrîngerea este totuşi o lucrare de „cameră“. Lucid, calm, convingător, rînd cu rînd Fadeev dovedeşte teatrului inoportu nitatea punerii în scenă a „Infrînge rii“. Mai folositoare ar fi înscenare unor „opere monumentale şi în acelaş timp social-psihologice“ ca **Pe Donu liniştit**, sau **Calvarul**...

Multă căldură sufletească, uma nism, şi o undă lirică plină de duio şie îi străbat scrisorile „Iţi permi te sănătatea să lucrezi? N-ai nevoi de vreun ajutor în privinţa sănătăţii a vederii? Poate ai nevoie de cev medicamente greu de obţinut?... Scrie-mi, te rog...“ (dintr-o scrisoar către Olga Forş). Sau „cîteodată mi-e frică să nu te deranjez dar personal aş dori, ca d-ta să mi te adresezi mai des şi fără nici o ceremonie să-mi dai cîte-un telefon, cînd vrei să citeşti ceva nou prietenilor sau ai nevoie de vreun ajutor, sau pur şi simplu din plictiseală!“ (dintr-o scrisoare către Nazim Hikmet).

Dezvăluind trăsături mai puţin cunoscute de cei care n-au avut fericirea să-l cunoască personal, intime, lirice, lucide şi duioase, frămîntate şi pline de pondere, respirînd modestie şi o uriaşă forţă de convingere, profund omeneşti şi totdeauna principiale — scrisorile, completează cititorului noi trăsături în minunatul portret moral al acestui scriitor-cetăţean.

Alexandr Fadeev iubea florile. L fel de gingaş şi atent se apropia ş de oameni.

Toma George Maiorescu

Piesele anului 1958

In anul 1958, teatrele din Moscova vor prezenta, în premieră, numeroase piese de o mare varietate a genului şi a tematicii. Teatrul Mare a inclus, între spectacolele pe care le va prezenta în noul an baletul „Spartacus“ de A. Haceaturian şi opera lui P. I. Ceaikovski „Vrăjitoarea“, de la a cărei primă prezentare se împlinesc 70 de ani. Reuşita comedie a lui A. Korneiciuk, „De ce au zîmbit stelele“ şi o dramatizarea realizată de I. Ilinski, artist al poporului din U.R.S.S., după romanul lui V. Thackeray „Bîlciul deşărtăciunilor“, constituie premierele Teatrului Mic. „Drumul trece prin Sokolniki“, piesa tînărului dramaturg V. Razdolski, închinată unei vechi şi totuşi actuale teme, aceea a relaţiilor dintre părinţi şi copii se va juca la M.H.A.T.

Credincios tradiţiei sale, teatrul „E. Vahtangov“ va monta şi anul acesta patru spectacole cu capodopere ale marelui W. Shakespeare: „Mult zgomot pentru nimic“, „Doi tineri din Verona“, „Romeo şi Julietta“, şi „Hamlet“. Pe scena aceluiaşi teatru vor mai fi prezentate „Micile tragedii“ de A. S. Puşkin, „Idiotul“ o dramatizare după romanul lui F. M. Dostoievski şi piesa tînărului dramaturg L. Mitrofanov „Inimile trebuie să ardă“.

O VALOROASĂ LUCRARE ŞTIINŢIFICĂ

Acad. P. Constantinescu-Iaşi: „O prietenie de veacuri“

Harnic cercetător al relaţiilor romîno-ruse, acad. P Constantinescu-Iaşi a înzestrat ştiinţa istorică din patria noastră cu o nouă lucrare: „O prietenie de veacuri“, apărută de curînd prin îngrijirea Institutului de studii romîno-sovietic de pe lîngă Academia R.P.R.

Este vorba, în primul rînd, de o concepţie ştiinţifică a studiului relaţiilor romîno-ruse. „O prietenie de veacuri“ demonstrează că relaţiile romîno-ruse durează din cele mai vechi timpuri, că ele au fost neîntrerupte de-a lungul veacurilor şi au îmbrăţişat cele mai complexe laturi: economice, politice, diplomatice, militare, culturale, că din aceste relaţii a rezultat o intensă influenţă reciprocă, favorabilă ambelor popoare şi, îndeosebi, poporului romîn, care, cu sprijinul poporului rus, a putut să-şi valorifice lupta pentru libertate şi pentru o cultură proprie.

Studiul „O prietenie de veacuri“ porneşte de la unitatea culturală dintre ţinuturile de la Dunăre la Nipru, încă din comuna primitivă, arătînd că aria de extensiune a culturii zisă Tripolie-Cucuteni, reprezintă o unitate de strînse raporturi intertribale Aceste legături se intensifică în timpul culturii scitice şi apoi a migraţiunii slavilor. Relaţiile romîno-ruse sînt dovedite acum, în urma săpăturilor arheologice, ca datînd din epoca de formare a poporului romîn, ca o continuare a „unor străvechi relaţii milenare dintre populaţiile celor două teritorii vecine ce depăşesc limitele unei colaborări politice şi economice propriu-zise şi se ridică la rangul unei adevărate şi rodnice coabitări“.

Intrebuinţînd metoda cronologică de semnalare şi vădire a caracterului legăturilor dintre romîni şi ruşi, autorul stăruie asupra tuturor momentelor principale din istoria poporului nostru, surprinzînd aceste luminoase şi utile relaţii în toată complexitatea lor. Astfel este demonstrat că „romînii moldoveni au cunoscut organizarea de stat feudală încă din veacul al XII, iar statul moldovenesc ulterior s-a desprins, de fapt din statul rusesc de la Halici“.

Pentru prima oară într-o lucrare istorică s-a urmărit, pas cu pas, evoluţia relaţiilor noastre cu poporul rus. Legăturile politice şi de familie de la Ştefan cel Mare pînă la Pavel Kiselev, legăturile militare de la Ion Vodă cel Cumplit pînă la războiul pentru independenţă şi pînă la marea eliberare din 1944, legăturile culturale de la Grigore Ţamblac pînă la Dobrogeanu-Gherea şi la cultura sovietică de azi sînt semnalate şi analizate în lucrare. Intr-un stil sobru şi cumpănit, într-o prezentare lapidară, dînd prioritate faptului şi documentului doveditor, autorul realizează un studiu convingător, de o reală valoare ştiinţifică şi politică. Scrisoarea lui Ştefan cel Mare către ţarul Moscovei, preamărirea acestui voievod într-un cîntec popular ucrainean, strînsa prietenie dintre moldoveni şi cazaci în vremea lui Ion Vodă cel Cumplit sau Vasile Lupu, relaţiile dintre Mihai Viteazul şi Boris Godunov, între D. Cantemir şi Petru I, ca şi între mulţi alţi conducători, reliefează adîncimea şi valoarea politică a acestor străvechi legături. Faptele grăesc aici înfinit mai elocvent decît cuvintele. Cînd autorul arată rolul jucat de Petru Movilă, de Neculai Milescu Spătarul, de Antioh Cantemir în cultura rusă, iar de Antim Ivireanul sau Paisie Velicikovski în cultura romînă, fenomenul firesc de interpenetraţie între două popoare vecine este ridicat la rangul de trainică prietenie. In mijlocul veacului al XVII, se statorniceşte o adevărată comunitate politică, economică şi culturală între Iaşi şi Bucureşti pe de o parte şi Moscova şi Kiev pe de alta. Cererile de ajutor împotriva turcilor se îmbină cu relaţiile comerciale şi cu schimburile culturale, în stare a „izbăvi de foamete sufletească“ poporul romîn, cum scria Dosoftei mitropolitul cel care stihuia: „de la Moscova luceşte lucoare“.

Mi se pare deosebit de interesantă prezentarea acestor strînse legături de prietenie prin biografia oamenilor de seamă care au întruchipat apropierea şi colaborarea romîno-rusă. Viaţa lui Petru Movilă, a lui Milescu, a lui David Corbea, a lui Petru I, a lui Dimitrie Cantemir şi Antim Ivireanul, a lui Zubcu-Codreanu şi dr. Russel ori a lui Dobrogeanu-Gherea sînt deosebit de concludente pentru a demonstra necesitatea relaţiilor, puterea şi importanţa lor pentru viaţa poporului romîn. Este meritul tov. acad. P. Constantinescu-Iaşi de a fi extins influenţele şi legăturile reciproce şi în domeniul literaturii populare şi al artelor plastice. Sugerînd apropieri, asemănări şi izvoare comune de inspiraţie între lucrările literare cu caracter popular din ţările romîne şi Rusia, ca şi între arhitectura Kremlinului din Smolensk şi a turnului Chindiei din Tîrgovişte, arătînd circulaţia largă în Rusia a unor opere cu caracter literar istoric ca „Povestea despre voievodul Dracula“ sau „Corespondenţa principesei Olena Stepanovska (fiica lui Ştefan cel Mare) cu tatăl ei“, remarcînd similitudini arhitecturale între turla bisericii din Samtavisi (Georgia) şi turla bisericii din Hîrlău, autorul stabileşte paralelisme dovedind relaţii strînse rezultate dintr-o imperioasă necesitate şi comunitate istorică, Aceste relaţii sporesc şi se adîncesc. cu trecerea veacurilor, culminînd cu epoca noastră.

Prin studiul tov. acad. P. Constantinescu-Iaşi, expresia „prietenie de veacuri“ capătă o argumentaţie adîncă, temeinică, plină de substanţa adevărului, aşa cum a fost şi cum va fi această veşnică prietenie între poporul romîn şi rus.

Dumitru Almaş

1958, anul marii călătorii ?

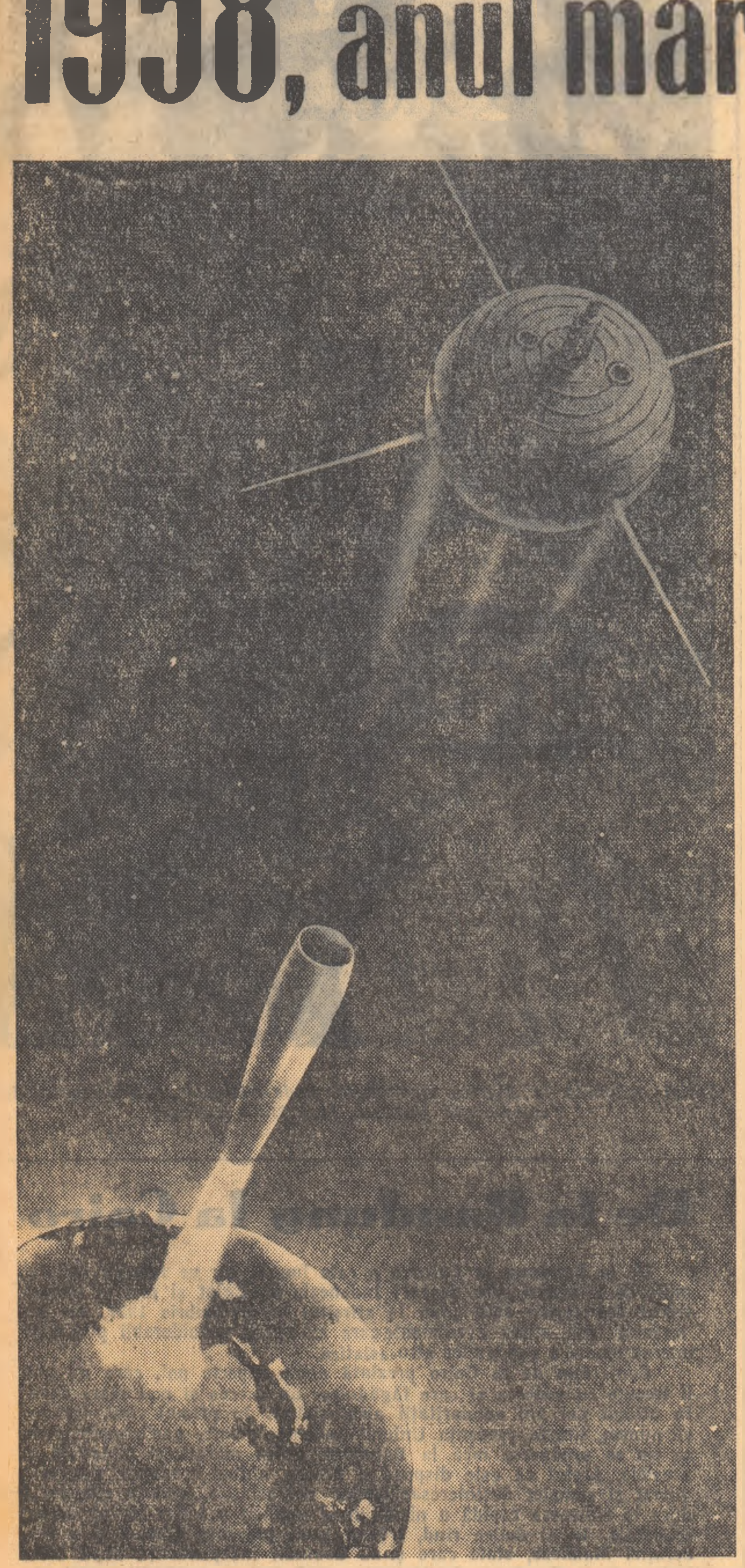

Nu-i ușor să ții minte puzderia de date care marchează evenimentele istorice. Aproape fiecare an e marcat de un eveniment sau altul, petrecut într-o parte sau alta a lumii. Sînt chiar ani cu mai multe evenimente însemnate, înscrise în răbojul vremii cu luna și ziua cînd s-au produs. Pentru acestea există cronologii amănunțite, tratate, culegeri de documente — publicate prin grija istoricilor.

Sînt însă date care au intrat în cultura și limbajul curent.

Și știința își are datele ei memorabile. Cea mai recentă dintre acestea este anul care s-a încheiat. Așa cum 1917 reprezintă punctul de separație între două lumi, 1957 desparte evul în care umanitatea a fost legată de Pămînt, de evul în care a început marea călătorie în cosmos.

E greu să mai găsești vorbe noi pentru a exprima această mare cucerire a omului. Cuvinte care pînă mai ieri sunau îndrăzneț, eroic, s-au banalizat printr-o uzare excesivă. Cîte articole nu au purtat titluri cuprinzînd în formularea lor „începutul asaltului cosmic"? De cîte ori nu s-a repetat că „visul s-a prefăcut în realitate", că omul a ajuns să „concureze natura", să facă „primul pas în cosmos" etc. Și toate aceste expresii, oglindind lucruri extraordinare au devenit monedă curentă (expresiile, nu evenimentele!) Nici descoperirea energiei nucleare nu a stîrnit un asemenea interes de masă pentru știință și tehnică, nu a pătruns atît de adînc în preocupările oamenilor, ca noile „luni" ale Pămîntului.

Desigur, în domeniul zborului cosmic vor urma evenimente și mai spectaculoase, mai ales cercetarea altor corpuri cerești. Dar se poate afirma, fără riscul de a greși, că **lucrul cel mai greu a fost făcut.** Omul a dovedit că poate învinge și stăpîni atracția Pămîntului, că poate rupe grelele lanțuri gravitaționale.

„Lunile roșii", cum denumește presa anglo-saxonă cei doi sateliți, continuă să ocolească cu viteza lor gigantică Pămîntul. Cu fiecare bătaie a pulsului nostru calea parcursă crește cu 8 kilometri, sporind în fiecare zi cu o distanță care întrece de aproape două ori depărtarea dintre Pămînt și Lună.

Primul satelit a și trecut de Marte... în ce privește lungimea căii străbătute.

Dar marea călătorie a primilor noștri emisari cosmici nu este numai o performanță tehnică și o demonstrație a grandoarei omenești. Actualmente sînt în curs de prelucrare datele științifice obținute pe baza zborului lor. Deși nu au fost trase toate concluziile, unele semnificații majore pot fi desprinse încă de pe acum.

In primul rînd, momentul 1957 marchează în istoria științei triumful unei geniale previziuni, aceea a marelui învățat Konstantin Eduardovici Țiolkovski, visătorul și inventatorul genial de la Kaluga. El a fost acela care a preconizat realizarea sateliților artificiali, el a indicat utilizarea rachetelor în trepte pentru zborurile cosmice, el a dat cele mai ingenioase soluții pentru cîrmirea navelor, răcirea motorului și alte probleme care se ridicau. Și, înainte de toate, Țiolkovski, este creatorul ecuației ce îi poartă numele, și care reprezintă pentru zborul rachetelor tot atît de mult, ca și vestita formulă einsteiniană $E = mc^2$ pentru fizică.

Cît de firești ni se înfățișează astăzi convingerile — care pînă mai ieri nu păreau decît utopii — ale acestui vizionar!

Odată cu înfăptuirea visului său, imposibilul s-a dovedit posibil. Pînă acum un deceniu sau două se mai găseau destui oameni de știință care să-ți demonstreze, cu creionul în mînă, că nicicînd nu va putea fi realizată viteza imensă necesară creării unui satelit pămîntesc, după cum în secolul trecut mari savanți susțineau că niciodată un aparat mai greu decît aerul nu se va putea ridica de la pămînt.

Și totuși...

Zborul sateliților sovietici demonstrează o serie de fapte de necontestat:

— In Univers au apărut primele corpuri cerești făurite de mîna omului.

— Prima viteză cosmică a putut fi atinsă.

— Savanții s-au dovedit capabili să lanseze sateliții pe orbita dorită.

— A fost creat primul laborator cosmic, cu aparate complexe de înregistrare și emisie.

— Concentrația corpurilor meteorice este mai mică decît se credea, chiar atunci cînd ele se prezintă sub forma roiurilor meteorice.

— Un animal de experiență a suportat atît creșterea de cîteva ori a greutății în condițiile lansării pe orbită, cît și ulterior zborul în condițiile lipsei totale de greutate. De aici se poate deduce ușor că și un om ar putea suporta aceste condiții.

La o sută de ani de la nașterea lui Țiolkovski, la 40 de ani de la Revoluție, sateliții sovietici și-au început zborul neîntrerupt în jurul Pămîntului, descriind o spirală nesfîrșită în spațiul cosmic, ca un omagiu adus patriei planetare care i-a generat.

De la sateliți la nave cosmice

Dacă ar exista un aparat de înregistrare a frecvenței utilizării cuvintelor, s-ar constata că dinamica folosirii termenului „satelit" înregistra la 4 octombrie 1957 un adevărat salt. Sînt sigur că astăzi cuvîntul se întrebuințează de sute, dacă nu de mii de ori, mai des decît înainte de această dată.

Și totuși, sateliții actuali nu sînt decît premergătorii unor sateliți cu mult mai perfecționați.

Ce va urma?

La ce trebuie să ne așteptăm?

In primul rînd sateliții se vor perfecționa în sensul dotării cu aparate tot mai puternice de înregistrare și emisie, inclusiv instalații de televiziune. Se va realiza un sistem de catapultare și parașutare a materialului științific înregistrat și a animalului de experiență. Apoi se vor realiza sateliți teledirijați, care vor fi readuși pe Pămînt la punctul dorit.

Faza următoare va fi probabil aceea a zborului primilor oameni în vehiculul-satelit. Cu aceasta omul își va face intrarea nemijlocită în circuitul călătoriei cosmice, iar posibilitățile de observare a Universului vor fi infinit sporite.

Insfîrșit, orbitele sateliților vor fi astfel alungite, încît să cuprindă înlăuntrul lor și Luna. Astfel va putea fi cercetată și emisfera nevăzută a însoțitoarei Pămîntului, care pînă acum a rămas mereu ascunsă privirilor noastre.

Dar aceasta nu este totul. Mai rămîne să fie realizat visul lui Țiolkovski de a se construi sateliți mari, adevărate cetăți zburătoare în cosmos și de a se folosi sateliții ca gări cosmice la plecarea și întoarcerea viitoarelor nave astrale din călătoriile lor.

Pe cînd toate aceste perfecționări? In 1958? Poate. In orișice caz, cel puțin unele dintre ele se vor înfăptui în viitoarele 12 luni.

Adevărul e că sateliții ne obsedează. Poate că tocmai de aceea mulți dintre noi au ajuns să identifice problema sateliților artificiali cu aceea, cu mult mai largă, a zborului cosmic. Sateliții reprezintă de fapt o etapă, prima și cea mai grea, a zborului cosmic — trambulina cosmonauticii, dar nu întreaga cosmonautică.

In etapa ulterioară, zborul spre Lună și apoi spre planetele sistemului nostru solar va fi în centrul atenției întregii omeniri. Zborul, bineînțeles, va fi efectuat cu ajutorul rachetelor. Peste cît timp? Probabil în cîțiva ani, dacă nu mai curînd. Trecerea de la prima viteză cosmică la cea de a doua, va fi cu mult mai ușoară, decît a fost trecerea de la vitezele terestre „obișnuite" la prima viteză cosmică.

Poarta tainelor

Uităm mereu că toate cunoștințele noastre se bazează pe o experiență exclusiv terestră. Cunoaștem rocile terestre, știm cum se desfășoară reacțiile chimice în condițiile planetei noastre, am cercetat formele de viață și de civilizație de pe Pămînt și așa mai departe. Etaloanele noastre, felul nostru de a gîndi, sînt esențialmente terestre.

De aci două probleme:

— Marea călătorie în cosmos ne va permite să acumulăm o experiență cu totul nouă, și pe această bază să dobîndim o lărgime de orizont cum nici nu putem bănui.

— Trebuie să ne pregătim temeinic spre a putea — poate — intra în contact spiritual cu civilizații complet diferite de a noastră, spre a ne înțelege cu făpturi avînd un mod de a gîndi și comunica esențialmente diferit de al nostru. De pe acum, diferiți „specialiști" din cadrul „asociațiilor pentru zborurile interplanetare" care ființează în toată lumea, au elaborat proiectele unor sisteme de comunicare; acestea mai trebuie însă mult perfecționate. In nici un caz să nu ne așteptăm să întîlnim neapărat ființe raționale care să fie asemănătoare cu noi, oamenii.

Cît de aproape sîntem de dezlegarea unor probleme care frămîntă de atita amar de vreme pe astronomi! Există viață pe Marte? Ce sînt „canalele" marțiene? Ce se ascunde în dosul norilor venusieni? Cum arată suprafețele lui Jupiter și Saturn și ce temperatură domnește acolo? Cum se prezintă zona asteroizilor, văzută de aproape? Cum arată Uranus de pe un satelit al său?

La fiecare răspîntie a sistemului nostru solar se ivesc alte întrebări...

Și va veni vremea, peste decenii sau peste secole, cînd lumea noastră planetară ni se va părea prea îngustă. Rachetele vor călători atunci, cu viteze apropiate de a luminii, spre alte sisteme solare, aflate la depărtări pe care cu greu ni le putem imagina. Navele fotonice vor deschide larg drumul spre stele. Călătoriile vor dura ani îndelungați, uneori jumătate din viață. Dar se vor găsi destui îndrăzneți care să se ofere pentru echipajele interstelare.

Din lumi cu doi și trei sori ne vor veni pe Pămînt mesaje fascinante. Rachetele ne vor trimite descrieri ale exploziilor stelare. Filmele documentare, aduse din depărtări fără seamăn, ne vor înfățișa stele de toate culorile curcubeului și planete de dimensiuni uriașe. Vom auzi și vedea în radiotelevizoare vietăți stranii, create parcă de fantezia unui romancier. Insfîrșit vom primi și noi vizite din alte lumi și, să nu ne speriem, dacă oaspeții noștri, oricît de civilizați, ne vor părea monstruoși, să nu uităm că dacă dracul albilor e negru, negrii își închipuie dracul alb.

I. M. Ștefan

Chimia, vrăjitorul epocii noastre

Din cele mai vechi timpuri, oamenii au fost preocupați de originea lucrurilor care îi înconjurau. Iar în vremea cînd artele și științele au prins a înflori pe țărmurile Elladei, filozofii au emis diverse ipoteze în această privință. Una dintre școlile cele mai răspîndite, care satisfăcea în cea mai mare măsură concepția antică despre existență, susținea că lumea ar avea la bază patru elemente: aerul, apa, pămîntul și focul.

S-au scurs de atunci secole. Posibilitățile de cercetare au crescut, dezvăluind multe taine care rămăseseră ascunse atîtor generații. Invățații au explicat rînd pe rînd fenomenele din natură și cauzele care le produc. Iar peste vechea concepție a celor patru elemente — s-a așternut colbul uitării.

...Dar iată că, aproximativ acum un secol în Rusia, un tînăr încă necunoscut execută o serie de cercetări strălucite pe baza cărora întocmește „sistemul periodic al elementelor" — piatra unghiulară a chimiei moderne. Cercetările pe care le întreprinde Dmitri Mendeleev, fundamentate științific și conduse cu toată rigurozitatea, arată că concepția filozofilor elenii, dezbrăcată de misticism și empirism, indica tocmai materiile prime de bază ale tuturor corpurilor înconjurătoare: aerul, adică oxigen și azot, apa ca atare sau descompusă în elementele sale, minereurile pămîntului și în primul rînd cărbunele, — focul constituind sursa de energie pentru combinarea sau descompunerea acestora. Și tot cam în același timp un alt mare chimist rus A. M. Butlerov, afirmă cu curaj „posibilitatea obținerii pe cale sintetică a oricărui corp organic".

A mai trecut încă o bună bucată de vreme. Chimiștii s-au avîntat cu tot mai multă hotărîre pe calea deschisă de Mendeleev și Butlerov, și au început să ridice schelele noii științe a chimiei.

Minunile sintezei chimice

Cauciuc și fibre sintetice, mase plastice și coloranți, antibiotice și îngrășăminte minerale, piele artificială și detergenți. Iată numai cîteva dintre realizările chimiștilor. Unele înlocuiesc produse mai scumpe sau de calitate mai slabă, din natură. Altele au fost plăsmuite pentru prima dată în laboratoare, — în eprubete și retorte. Și toate, pornind de la aceeași materie primă de bază: aerul!

Auzim vorbindu-se adesea despre „petrochimie". Mulți poate se întreabă: ce alte substanțe putem obține din țiței, în afară de benzină, petrol lampant, uleiuri etc. Și ce nevoie avem să construim instalații noi, cînd derivatele petrolifere clasice sînt atît de căutate? Răspunsul la aceste întrebări ni-l dau lucrările unor savanți ca N. D. Zelinski, S. S. Nemetki, A. A. Kazanski, A. V. Topciev și alții, care au arătat că din derivatele petrolifere și gazele de sondă se pot obține, prin sinteză, o largă categorie de produse organice. Prelucrînd o cantitate de țiței în valoare de 1 leu, obținem benzină și uleiuri în valoare de 4 lei sau alcool etilic, acetonă și benzen în valoare de 20 de lei, cauciuc sintetic și mase plastice în valoare de 40 lei, ori — de necrezut! — fibre sintetice în valoare de peste 100 de lei.

Sarea, care altădată era socotită bună doar în bucate, constituie una dintre materiile prime de valoare ale industriei chimice. In instalațiile moderne, se obțin din clor și gaz metan rășini vinilice, produse pentru combaterea dăunătorilor din agricultură, medicamente. Succese asemănătoare se obțin și prin chimizarea cărbunelui, o altă bogată sursă de produse variate și valoroase.

Cercetînd neobosiți posibilitățile pe care le oferă elementele descoperite mai recent, chimiștii sovietici, în frunte cu V. G Hlopin au pornit o rodnică incursiune într-unul din cele mai noi capitole ale chimiei: elementele rare și radioactive. Substanțe și procedee care cu puțin timp înainte nici nu existau, sînt folosite astăzi în mod curent de către tehnologi, constructori și alte categorii de tehnicieni din Uniunea Sovietică. A devenit curentă utilizarea aliajelor cu elemente rare în construcția motoarelor cu reacție și a altor mecanisme de mare precizie utilizate în tehnica modernă.

Și acum, cîteva cuvinte despre o nouă „stea" care se impune tot mai mult pe „firmamentul industriei chimice". Este vorba despre banalul nisip, care acoperă întinderi vaste de pămînt în stepele Asiei Centrale și în multe alte regiuni. Nisipul, considerat din punct de vedere chimic, este bioxid de siliciu, substanță care capătă o importanță din ce în ce mai mare în sinteza chimică, ca substituent al carbonului. Perspective largi au fost deschise în acest domeniu de lucrările lui K. A. Andrianov, care a realizat sinteza unei serii de compuși denumiți organosilicici. Printre noile produse obținute există unele cu proprietăți și aspect asemănător cauciucului, dar superioare acestuia prin faptul că sînt rezistente la acțiunea luminii, oxigenului și reactivilor chimici, atît la temperaturi înalte cît și la temperaturi joase. Tot în această categorie sînt incluși „siliconii", — produse cu însușiri remarcabile în impermeabilizarea țesăturilor din toate categoriile de fibre. Au fost obținute de asemenea materiale electroizolatoare, rășini speciale, lacuri ș.a.

Concomitent cu dezvoltarea petrochimiei și punerea în valoare a materiilor prime de bază — sare, cărbune, siliciu, minereuri — chimiștii sovietici duc o luptă susținută pentru înlocuirea produselor alimentare folosite în scopuri tehnice, prin produse sintetice. Astfel, a fost definitiv pusă la punct fabricarea alcoolului din deșeuri de lemn, iar în prezent se dezvoltă fabricarea lui din petrol, astfel încît în anii următori întreaga cantitate de alcool industrial va fi obținută din aceste materii prime. De asemenea, chimiștii au reușit să realizeze cîteva varietăți de săpun din derivați de petrol. Prin aceste lucrări, importante cantități de grăsimi, zaharuri, cereale și cartofi sînt redate alimentației.

Folosind cu pricepere cuceririle actuale ale științei, chimiștii sovietici pătrund cu îndrăzneală în fabulosul domeniu al „radiochimiei" — utilizarea razelor beta și gamma emise de izotopi radioactivi, la descompunerea moleculelor și în sinteza organică. Pentru a aminti numai cîteva dintre realizările radiochimiei, vom menționa clorurarea atomică — bombardarea cu raze gamma a unui amestec de clor și hidrocarburi, obținîndu-se cloroform, tetraclorură de carbon (un solvent prețios) și hexaclorbenzen — un insecticid puternic, diverse polimerizări etc. Intr-un laborator din Baku, țițeiul brut se crachează astăzi cu ajutorul razelor gamma, transformîndu-se în benzină.

Scurtă incursiune în viitor

Alături de progresele realizate în domeniul energiei nucleare, al zborului interplanetar, al automatizării și electronicii — dezvoltarea luată de industria chimică va transforma considerabil modul de trai al omului într-un viitor destul de apropiat. Mai înainte, poate, ca încălzitul și iluminatul să se facă prin dezagregarea atomului și ca expedițiile în lună să fi devenit realitate, — oamenii își vor modifica felul de a se hrăni, de a se îmbrăca, de a-și construi locuințele, își vor schimba ocupațiile și vor folosi multe obiecte pe care astăzi nici măcar nu ni le imaginăm.

Stimulatorii de creștere, vegetali și animali, vor transforma complet munca în agricultură și zootehnie. Incă de pe acum s-au obținut rezultate interesante în fotosinteză — obținerea albuminei și hidraților de carbon (amidon și zaharuri) pornind direct de la aer, apă și cărbune. In același timp, în Institutul de vitaminologie al Ministerului Ocrotirii Sănătății al U.R.S.S. s-a reușit vitaminizarea unor alimente de bază, cum sînt sarea și grăsimile. Astfel se apropie cu pași repezi ziua în care omenirea se va putea hrăni cu „comprimate nutritive", preparate în laboratoare chimice — din aer, apă și cărbune — și conținînd toate principiile necesare organismului...

Cît despre îmbrăcăminte, este neîndoios că fibrele sintetice nu și-au spus încă ultimul cuvînt. Dar încă de pe acum se poate prevedea că marele număr de operații și mașinile complicate de azi nu vor avea ce căuta în industria textilă a viitorului. Au și fost obținute realizări promițătoare prin tragerea materialelor respective în foi, după un procedeu asemănător fabricării hîrtiei, — foi din care sînt făcute articole de îmbrăcăminte. Incălțămintea va fi în întregime confecționată din piele artificială — material sintetic cu rezistență și sensibilitate mult superioară pielii naturale și care va egala calitățile acesteia în ceea ce privește porozitatea, permeabilitatea la aer și la umiditate.

Foarte interesante sînt perspectivele deschise construcției de locuințe. O serie de lucrări recente au arătat că sub acțiunea razelor gamma, siliciul opac devine transparent. Intrucît nu sînt excluse posibilitățile ca acest efect să fie reprodus asupra betonului, este lesne de înțeles ce tărîmuri vaste se deschid arhitecturii și construcțiilor. Masele plastice vor avea un cuvînt greu de spus și în acest sector, și nu este departe ziua cînd vechile materiale de construcție vor fi înlocuite prin materiale sintetice, splendid colorate și cu însușiri tehnologice mult superioare.

In timpurile noastre, cînd zborul interplanetar devine o realitate indiscutabilă iar energia nucleară este chemată de om spre a servi tuturor necesităților construcției pașnice, minunile chimiei moderne, puse în slujba progresului, concurează în crearea unei vieți mai bune, mai confortabile, mai fericite.

Ing. Sergiu Moran

VLADIMIR
orașul începuturilor

„Poarta de Aur", 1164

Imbrăcate în aurul toamnelor tîrzii, pădurile se întind de o parte și de alta a drumului, cît vezi cu ochii. Vaste și adînci, ele sînt centura vie a Moscovei. Privirea ostenită de ordinea rectilinie, spațiat aliniată a străzilor metropolei, cunoaște întinsa liniște plană din preajma marilor păduri. Impresia e ciudată. Iți trebuie un timp s-o deslușești. La noi, bradul anunță înălțimile, urcă pe clinul blînd al dealurilor pînă sus, pe spinarea abruptă a munților. Acolo în nord, bradul crește pe întinsurile șesului, întunecat și statuar, în preajma înfrigurată a liricului mesteacăn. Frumusețea acestei vecinătăți e mai ales cromatică: negrul dens al brazilor, albul sidefat al mesteacănului, aurul, arama, roșul, cafeniul, galbenul, și urmele de verde al frunzelor sale de toamnă.

Automobilul alunecă tăcut pe șoseaua cenușie și udă, străbătînd kilometri pe marginea pădurilor. Frunzele — fiecare dintre ele a strîns toată lumina bogată și nostalgică a toamnelor — joacă, prinse în vîrtejul vitezii, dinaintea geamurilor. Vîntul pădurilor șuieră și neliniștea marilor copaci leagă șoaptă de șoaptă, zvon de zvon.

Am plecat din prezent spre un trecut adînc, drum de întoarcere de la istorie la cronică, de la cronică la legendă, de la legendă la epopeea nescrisă a începuturilor unei civilizații. In ochiurile de lumină ale pădurii, sate de demult — case de lemn negru, înflorite la uși și ferestre cu dantela sculptată din lemnul vopsit în alb, verde sau albastru — îmbină strămoșeasca așezare cu civilizația de azi; firele de telegraf (stîlpii care le leagă ating înălțimea brazilor), de electricitate, antenele de radio, de televiziune, poduri de piatră peste șuvițe subțiri de apă, șoseaua netedă, tăiată în inimă de pădure, toate sînt mărturii ale puterii, ale victoriei gîndului și brațului omenesc.

50 km... 100 km... 200... păduri alternează cu sate, sate cu cîmpuri și din nou vasta pădure închide zarea. Drumul străbate „Țara codrilor", acea „Lesnaia Zemlia" a rușilor care au colonizat-o încă din secolul al XI-lea, trece prin „Poarta de Aur" („Zolotîe Voroți") a primei așezări organizate și își ajunge ținta în orașul Vladimir.

Pînă la marea invazie a tătarilor, care l-a distrus în cumplit iureș de foc și pară, Vladimirul a fost centrul politic, economic și artistic al uneia din etapele de pătrundere ale slavilor orientali din ținuturile Kievului, spre Volga.

Trei au fost centrele urbane ale regiunii numită azi Vladimir-Suzdal: Vladimir, care poartă numele lui Vladimir Monomahul, tatăl lui Iuri Dolgoruki, întemeietorul Moscovei, Iuriev Polski (Iuriev în cîmpie) întemeiat în 1152 de către Iuri Dolgoruki și Bogoliubovo, reședința lui Andrei Bogoliubski, fiul acestuia din urmă.

Dacă civilizația kieveană rămîne de tip pur bizantin, dacă Novgorodul crește ca un centru de mare cultură și artă cu rădăcinile în cultura și arta bizantină, dar care în secolele XIV-XV capătă caracterul unei arte pur rusești, în creația de la Vladimir-Suzdal, preludiul, ca să spunem astfel, al civilizației moscovite, se dezvoltă o artă, pe cît de originală, pe atît de complexă. Căci dacă, din punct de vedere economic și cultural, Kievul era legat de Constantinopol și Novgorodul de orașele Hansei germanice Vladimir, treaptă cum am spus spre cucerirea ținuturilor dinspre Volga, intră în contact cu Orientul: Persia sassanidă și Georgia.

In Vladimirul de azi, orășel de provincie, curat, viu și activ, în care se îmbină la fiecare pas trecutul și prezentul, monumentele lui Andrei Bogoliubski, cel care a făcut din acest oraș reședința sa de predilecție, se păstrează aproape nevătămate.

Construite din piatră albă, bisericile poartă, de sus pînă jos, un ciudat veșmînt de sculptură, care amintește, pe de o parte, occidentul romanic, și, pe de alta, orientul. Vrejuri de plante, ciudate măști omenești, în care fantasticul se îmbină cu realitatea, grifoni, păsări, chiar capete de lei, o faună pe cît de bizară, pe atît de pitorească, dau fațadelor acestor construcții solide și monumentale o înfățișare de pagină de manuscris oriental. Viziunea plastică a [illegible]tului se adaptează perfect unei arhitecturi care păstrează încă, în planul și proporțiile sale, fundamentul bizantin. Aproape de oraș, într-o ușoară depresiune a cîmpiei, s-au păstrat — masive, impunătoare și tăcute — ruinele palatului lui Andrei Bogoliubski. Arheologii fac aici săpături, arhitecții restaurări; amănunte ale atît de îndepărtatului trecut ies la lumină, iar monumentele au devenit muzee vii și expresive ale unuia din cele mai originale momente ale vechii civilizații rusești. Luminate cu electricitate, vizitatorul poate cerceta ușor atît de impresionantele fresce din veacurile XII-XIII, poate contempla urmele încă limpezi ale artei marelui meșter rus din veacul al XV-lea: Andrei Rublev. Fragmente de sculptură în piatră, mari fotografii de detaliu ale frescelor, gravuri vechi și planuri noi ale monumentelor, învie încăperile vaste și înalte ale bisericilor-muzee.

Muzeul orașului, așezat într-o casă modestă, în preajma celei mai caracteristice dintre bisericile înveșmîntate în sculptura de piatră (Dmitrievski Sobor — 1195), cuprinde un întreg tezaur de obiecte de artă: de la urmele de viață materială ale epocilor pre și protoistorice, de la armele și costumele vechi, broderiile și țesăturile din catifea și mătase, iluminate prin firul greu de aur care le decorează, cărțile vechi cu miniaturi, ferecăturile în argint și argint aurit ale manuscriselor, fragmente de fresce, icoanele de mai multe ori centenare, toate amintiri ale veacurilor medievale, pînă la arta populară din secolele XVIII și XIX. Aceasta din urmă, vădește un interesant proces de continuitate de la începuturi, pînă aproape de timpurile noastre. Un alt muzeu, instalat într-o biserică foarte veche și refăcută în veacul al XVII-lea, păstrează — frumos aliniate și bine expuse — mari fragmente de sculptură în lemn. Sînt ornamentele caselor țărănești, bîrne, traverse, ancadramente de uși și ferestre, chiar piese de mobilier, pe care meșterul le-a cioplit cu forță, fantezie și îndemînare. Motivele geometrice sau florale care amintesc uneori atît de mult de arta noastră populară — un meșteșug milenar păstrat fără întrerupere în arta țărănească, se îmbină cu motivele ciudate, folosite de cioplitorii în piatră care au decorat fațadele ctitoriilor lui Andrei Bogoliubski și Vsevolod, fratele său, în toată regiunea Vladimir-Suzdal. Arta cultă, a trecut nemijlocit în arta populară și ceea ce acolo reprezenta o viziune în care o fantezie originală îmbină orientul cu occidentul, aici s-a încetățenit, a devenit familiar meșterului țăran din toate timpurile. La marginea orașului Vladimir și în satele din jur, unde pitoreștile case de lemn negru subzistă încă, în dantela sculptată care decorează ferestrele se regăsesc și azi, stilizate la maximum, cu un uimitor meșteșug, ciudatele măști și animale fantastice care au pecetluit acum aproape zece veacuri arta acestei regiuni.

Intoarcerea se face în noapte, cu atît mai întunecată cu cît este noaptea marilor păduri. Ceața de toamnă așterne peste ele și peste drumul ud, ușor văl argintiu. Veacuri de cultură și civilizație trec pe dinaintea ochilor celui care a privit cu atenție și cu interes monumentele care au pregătit grandioasele construcții ale Kremlinului Moscovei.

Intrarea se face brusc în orașul uriaș, iluminat de nenumăratele lumini albe, roșii și verzi ale caselor, străzilor și automobilelor; trecutul și prezentul Vladimirului se leagă de trecutul și prezentul Moscovei prin aceeași istorie, prin aceleași veacuri ale unei culturi și civilizații neîntrerupte timp de aproape 1000 de ani.

M. A. Musicescu

Triumful lui Ciprian Porumbescu

(urmare din pag. I-a)

Motive în plus de emoții și îndoieli...

Spectacolul „Lăsați-mă să cînt" — „Daite voliu pesni" — cum îi spun rușii, s-a reprezentat de două ori alternativ cu piesa „Dați fetelor lalele". Actorii din Odesa au repurtat un succes triumfal — o spun fără să exagerez nimic — cu piesa „Lăsați-mă să cînt". N-am să uit niciodată clipele acelea. Erau de față mari personalități artistice ca Hrennikov, Kabalevski, Zavadski și mulți alții.

Reprezentanții teatrului din Odesa au încheiat ciclul concursului după care s-a ținut o ședință pentru clasificarea concurenților. Teatrului din Odesa i s-a decernat premiul I, special pentru spectacolul „Lăsați-mă să cînt".

Intr-adevăr, în seara finalei, actorii s-au întrecut pe ei înșiși. Interpretul lui Ciprian mai ales, a fost extraordinar muzicalmente și ca joc. A creat un Ciprian dinamic, iubitor, patriot, exact așa cum mi l-am închipuit eu, cînd căutam cu înfrigurare mijloacele muzicale cele mai potrivite pentru a-l contura.

Activitatea de compozitor mi-a dat deseori prilejul să fiu de față la premierele lucrărilor mele, la prima și hotărîtoarea confruntare cu necruțătorul dar dreptul nostru judecător — publicul. Și cu toată scurgerea anilor, am așteptat de fiecare dată cu aceeași emoție cuvîntul său, aprecierea sa.

Și de data aceasta în sala de spectacol din Moscova, asistînd la marea întrecere dintre cele mai bune teatre de operetă din Uniunea Sovietică, la succesul categoric pe care îl repurta o lucrare romînească, am fost stăpînit tot timpul de o puternică emoție. Dar nu mai era emoția obișnuită stîrnită de un interes personal, a compozitorului care se afla față în față cu publicul. Semnificația ei era mult mai profundă. In seara aceea am avut revelația triumfului lui Ciprian Porumbescu.

Gherase Dendrino
Laureat al Premiului de Stat

SFÎRȘITUL UNUI MIT

Sateliții și astrologia.— Realitatea dezumflă iremediabil legenda superiorității occidentale

Sfîrşiturile de an au îmbiat din totdeauna la bilanţuri. Activul şi pasivul erau cîntărite cu un sentiment în care se amestecau regretele şi speranţele. In lipsa unei viziuni ştiinţifice a realităţilor, presa capitalistă condimentează de ani de zile asemenea reglări de conturi cu previziuni astrologice sau de altă natură, dar de aceeaşi valoare. Lucrurile se opresc aici şi nimeni n-a avut încă naivitatea sau temeritatea să tragă la răspundere pe difuzorii unor profeţii nerealizate. Există parcă un fel de convenţie ca, la sfîrşit de an, cititorul occidental să se înşele pe sine însuşi şi să i se pară apoi în natura lucrurilor să fie trezit din visurile roze la o realitate mai întunecată.

Anul acesta, cititorul amintit nu mai aşteaptă ca gazeta pe care o citeşte să-i prezinte bilanţul anului: l-a făcut singur, în ultimele două luni de două ori pe zi, cînd mesagerii unor noi timpuri sburau în cîmpul accesibil viziunii sale. Şi rezultatul a fost atît de pe deplin edificator încît recursul la astrologie devine de prisos. Stelele noi, create şi controlate de om, au dislocat definitiv pe acele cărora superstiţia le supusese soarta omenească. In schimb, se lămureşte definitiv pentru cititorul occidental soarta unei concepţii, în mitul căreia a fost hrănit ani de zile. Intr-adevăr, sfîrşitul acesta de an dezumflă iremediabil mitul superiorităţii occidentale.

Cum, se vor întreba unii, superioritatea occidentală să fie un simplu mit? Este adevărat că o asemenea superioritate a existat timp de secole. Dar ar fi miopie să nu se observe că ne aflăm acum în zorii unui nou ev, a unei noi lumi, că busola civilizaţiei indică acum alte direcţii şi că, pînă la urmă din fosta superioritate occidentală, nu a mai rămas de cît mitul ei. Şi acesta, în cele din urmă a trebuit să se prăbuşească în faţa vremurilor noi, în faţa evidenţei de necontestat.

Iluzii spulberate

Nediscutată şi nedisputată secole la rînd superioritatea ştiinţifică occidentală a dus la iluzia veşniciei. Inceputul epocii atomice i-a mai adăugat şi tendinţa de subapreciere, de bagatelizare a tot ce puteau produce minţile şi laboratoarele care ieşeau din sfera ei geografică.

Ne amintim că specialiştii lumii capitaliste au apreciat la 10 ani timpul necesar Uniunii Sovietice pentru construirea primei arme nucleare; că, totuşi, după realizarea ei într-un termen nesperat, s-a afirmat că ar fi fost dobîndită pe căi ilicite; că în apus s-au primit cu neîncredere primele ştiri despre exploziile termonucleare sovietice; că prima centrală atomică paşnică şi apoi primele mari avioane de transport sovietice turbopropulsate au constituit o mare surpriză; că unii s-au îndoit de existenţa rachetei balistice intercontinentale. Cei doi „sputnici" au pus însă lucrurile la punct, iar convingerea că talerul balanţei înclină acum în partea opusă a devenit certitudine din clipa cînd s-a văzut că Statele Unite nu sînt deocamdată în stare să lanseze vreun satelit artificial.

Nu mai încape acum nici o îndoială că, în materie de mecanică, metalurgie, chimie, radiotehnică şi automatică, Uniunea Sovietică deţine acum primul loc în lume. Numai ea posedă azi un sincrofazotron de 110 milioane electronvolţi; numai acolo s-au putut realiza pînă azi temperaturi între zero absolut şi 1 milion de grade şi presiuni de sute de mii de atmosfere; savanţilor sovietici li se datoresc teoriile supraconductibilităţii şi excitonului. Dar a rămas vreun domeniu în care oamenii de ştiinţă sovietici să nu croiască drumuri noi? In Statele Unite şi Marea Britanie, în Franţa şi Italia se studiază acum cu febrilitate limba rusă şi lucrările oamenilor de ştiinţă sovietici.

Nici un succes nu este gratuit şi întîmplător, ci rezultatul unor eforturi îndelungate şi sistematice. Succesele ştiinţei sovietice n-ar fi fost posibile fără uriaşele eforturi făcute de statul sovietic în domeniul culturii.

Azi nu se mai poate nega prioritatea organizării şcolii şi învăţămîntului sovietic de toate gradele şi categoriile. Devenită bun accesibil întregului popor, şcoala a pus în valoare nepreţuitul potenţial al acestuia. Organizarea sovietică a şcolii este atent studiată azi în occident şi se elaborează în grabă proiecte care vădesc categoric influenţa sovietică. Acum nu se mai priveşte cu neîncredere afirmaţia că în Uniunea Sovietică sau în ţările de democraţie populară, nu există individ care să nu fi trecut printr-o formă oarecare de învăţămînt, pe cînd în Statele Unite, care se credeau chemate să impună întregii lumi modul lor de viaţă, numărul analfabeţilor se mai cifrează azi la milioane.

Nici realizările ştiinţei sovietice şi nici nivelul general al culturii sovietice n-ar fi fost posibile fără o structură economică deosebit de puternică. Cu iluzia numărului relativ mare de automobile sau de frigidere, de aspiratoare sau maşini de bărbierit, economia americană s-a considerat idealul „omului de pe stradă". Crizele şi şomajul, industria care bate pasul pe loc şi scăderea treptată a nivelului de trai toate acestea erau trecute sistematic cu vederea de către apologeţii capitalismului.

Recent au intervenit elemente care au avut darul să arunce o lumină nouă asupra dezvoltării economiei, elemente care nu mai pot fi azi ignorate de nimeni.

Este vorba în primul rînd de faptul că economia sovietică a dovedit că este capabilă să asigure un ritm incomparabil mai accelerat de dezvoltare a forţelor de producţie. Bilanţul celor 40 de ani de putere sovietică, succesele fără precedent ale industrializării Uniunii Sovietice atestă în chipul cel mai elocvent acest lucru.

S-a văzut, apoi, că în U.R.S.S. urcarea continuă a nivelului de trai n-a fost afectată de cheltuielile uriaşe pe care le cereau atît cercetările ştiinţifice cît şi pregătirile de apărare. Şi nu numai că Uniunea Sovietică a putut face investiţii astronomice în cercetări considerate „neproductive" dar a putut apare pe piaţa internaţională în acelaşi timp ca o putere care distribuie degajat ajutor tehnic şi economic.

India sau ţările arabe, Indonezia sau Finlanda — ca să nu mai vorbim de ţările lagărului socialist — nu mai rîvnesc „ajutoarele" înrobitoare ale Wall Street-ului. „Planurile" de tipul Marshall sau Eisenhower nu mai ispitesc şi nu mai înşeală pe nimeni. Spre deosebire de aceste „planuri", ajutorul sovietic este dezinteresat şi destinat unor investiţii industriale şi nu aerodroamelor sau şoselelor strategice. El nu ameninţă independenţa ţărilor sau concepţiile lor politice. Este un fapt care reţine tot atît de mult atenţia opiniei publice mondiale.

Fără îndoială că pentru ducerea unei „politici pe marginea războiului" erau necesare puternice „poziţii de forţă". Sigure pe frontierele de netrecut ale celor două oceane controlate de o puternică flotă de suprafaţă, Statele Unite înconjuraseră Uniunea Sovietică şi ţările de democraţie populară cu o reţea deasă de baze de atac. Cît de puternice se credeau cercurile agresive americane, care trîmbiţau în fel şi chip forţa pretinsei lor „arme absolute"!

Azi însă toată lumea ştie că „arma absolută" nu aparţine Statelor Unite. Racheta balistică intercontinentală face ca oceanele să nu mai constituie o barieră de netrecut. Cu concentraţia extraordinară a populaţiei centrelor de pe coasta atlantică sau pacifică, Statele Unite sînt azi cele mai ameninţate de un război termonuclear.

Pînă să ajungă din urmă Uniunea Sovietică în acest domeniu al rachetelor, vor mai trece ani, în care nici ştiinţa sovietică nu va rămîne locului.

Aşa că şi în acest domeniu atît de zgomotos propagat, al superiorităţii occidentale, mitul invincibilităţii s-a spulberat. Poate în nici un alt domeniu ca acel militar occidentul şi, în special Statele Unite, nu vor simţi în mod atît de dureros bilanţul anului încheiat.

Bazîndu-şi întreaga diplomaţie pe factori eminamente militari, era natural ca devalorizarea acestor factori să atragă slăbirea şi în cele din urmă destrămarea unei reţele de tratate grupate pe nervurile reţelei de baze. Şi în acest domeniu, anul încheiat a fost, hotărît, defavorabil Statelor Unite şi grupului de state care fac parte din N.A.T.O.

Am văzut, de pildă, că tendinţa neutralistă, izolată acum cîţiva ani, s-a accentuat puternic în ultimul an. Mereu tot mai multe state tind să se desprindă din trena diplomaţiei occidentale şi să se situeze în afara şi deasupra unui eventual conflict.

Am văzut, de asemenea, în 1957, că ţările arabe, lămurite definitiv asupra atitudinii americane în problema colonială, au găsit în poziţia Uniunii Sovietice un sprijin care a împiedicat subjugarea lor şi implicit dezlănţuirea unui nou război mondial.

1957 a arătat, în sfîrşit, că pactele S.E.A.T.O., de la Bagdad şi, acum în urmă, şi N.A.T.O., au suferit fisuri adînci; că anumite ţări nu se mai lasă antrenate fără să crîcnească într-o politică care nu corespunde adevăratelor lor interese. Cine s-ar fi aşteptat într-adevăr, numai cu un an în urmă, ca Filipinele sau ţările nord-europene, Irakul şi chiar Germania vestică să exprime rezerve sau opoziţie la proiectele militare americane? Cine s-ar fi aşteptat, la sfîrşitul lui 1956, ca însuşi temeliile existenţei colaborării nordatlantice să fie puse în discuţie la nu mai departe de un singur an?

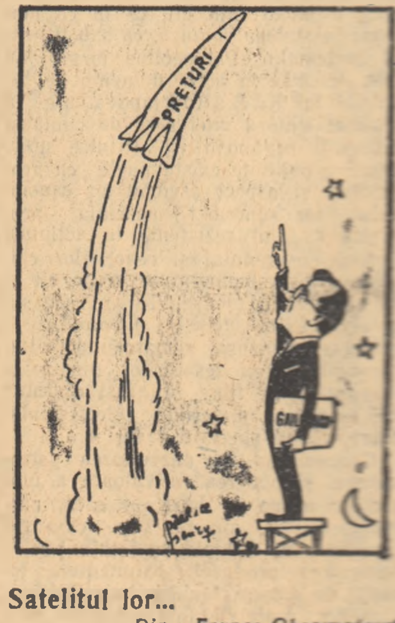

Satelitul lor...

Din „France-Observateur"

Cei ce speră şi cei ce regretă

Mitul deci s-a risipit. Elementele lui componente s-au destrămat în piese detaşate. In ştiinţă şi cultură, în economie şi forţă militară, în diplomaţie şi politică, occidentul nu mai face faţă la ora actuală necesităţilor vremii. Statele Unite, puterea conducătoare a occidentului şi care tindea din toate puterile să devină şi a lumii, Statele Unite care doreau să introducă cu orice preţ „secolul american" şi „modul de viaţă american" în toată lumea, au înregistrat eşecuri catastrofale, care au condamnat definitiv superioritatea rîvnită.

Prăbuşirea acestui mit n-a produs regrete decît în cercurile restrînse, care speculau la bursă suişurile şi coborîşurile situaţiei internaţionale. Marea industrie şi marea finanţă au într-adevăr a regreta epoca lor de aur.

Dar miliardul de oameni care a pornit la o nouă viaţă, milioanele de şomeri şi de dezmoşteniţi ai soartei capitaliste, exploataţii de pretutindeni, nu au ce regreta. Lor, prăbuşirea „superiorităţii" occidentale nu le prevesteşte nimic defavorabil.

Dimpotrivă. O lume nouă îi aşteaptă.

V. Dascălu

In jurul Maltei

Malta nu este numai o mică insulă în Mediterana centrală, ci şi un important punct strategic. Ca bază navală, într-un moment cînd conjunctura mediteraniană era favorabilă Marii Britanii, ea permitea controlul şi interceptarea navigaţiei pe vestita „cale imperială". Insă, din clipa cînd Suezul a scăpat pentru totdeauna dominaţiei britanice, din momentul cînd porţile sudestice ale Mediteranei au trecut sub stăpînire egipteană deplină, importanţa Maltei a scăzut, chiar dacă Italia nu mai reprezenta, ca între cele două războaie mondiale, o ameninţare potenţială pentru flota britanică.

Atitudinea guvernului londonez faţă de Malta, a oglindit în ultimii ani avatarurile intervenite în strategia imperială. Atîta timp cît Suezul mai era controlabil, s-au întreţinut la Malta mari şantiere navale şi s-a susţinut trecerea insulei de la statutul colonial, la acela de membru al Commonwealthului, şi anume, ca departament al metropolei britanice, deputaţii Maltei trebuind să fie reprezentaţi în Camera Comunelor. După eşecul acţiunii din toamna anului trecut, s-a observat că importanţa strategică a Maltei a scăzut simţitor şi că noile arme fac problematică necesitatea menţinerii marilor şantiere din insulă. Aşa că, drept prim pas, s-a hotărît desfiinţarea acestora.

Dar lucrurile nu s-au arătat chiar atît de simple. De pe urma şantierelor navale şi a profesiunilor legate de existenţa acestor întreprinderi depinde existenţa a mai bine de jumătate din populaţia insulei. Prin presă, întruniri, greve şi delegaţii politice, populaţia a căutat să determine guvernul britanic să revină asupra hotărîrii sale. Primul ministru al insulei, Minto, a fost obligat să-şi dea demisia. Retrăgîndu-şi-o apoi, s-a făcut ecoul doleanţelor maltezilor. Aceştia au adoptat o hotărîre categorică: menţinerea şantierelor navale sau revenirea asupra hotărîrii Adunării legislative a insulei de a se încorpora Commonwealthului.

In faţa unei asemenea rezistenţe, oficialităţile britanice au trebuit să cedeze. Au anunţat menţinerea şantierelor. Dar n-au făcut încă nimic care să confirme sinceritatea acestei hotărîri. Aşa că manifestaţiile din insulă se ţin lanţ şi încordarea populaţiei a ajuns la culme. Iar Marea Britanie, agitată de atîtea puncte incendiare, ameninţată de atîtea focare excentrice, se vede dintr-o dată nevoită să facă faţă unor dificultăţi în centrul nevralgic al Mediteranei.

Scenă obişnuită în Algeria martirizată, unde războiul murdar purtat de colonialiştii francezi, face zilnic victime.

De la Bandung la Cairo

De la Bandung la Cairo e o cale lungă. Nu ne referim nici la miile de kilometri care despart Indonezia de Egipt şi nici la timpul trecut din aprilie 1955 pînă la sfîrşitul lui decembrie 1957. Au intervenit însă atîtea evenimente care au sporit considerabil ponderea internaţională a popoarelor afro-asiatice.

Conferinţa de la Cairo prezintă unele aspecte noi, care nu pot fi trecute cu vederea şi care făgăduiesc un succes şi mai mare decît în ultimii doi ani solidarităţii afro-asiatice. In primul rînd, trebuie să punem, fireşte, prezenţa Uniunii Sovietice printre participanţi, ceea ce nu se produsese încă la Bandung. Forţa morală şi materială a acesteia, faptul că este dispusă a acorda ajutor economic necondiţionat şi complet dezinteresat ţărilor afro-asiatice, sînt în măsură a duce la ridicarea rapidă a nivelului şi implicit a forţei lor pe arena mondială. In al doilea rînd, trebuie pusă prezenţa Ghanei şi a Federaţiei Malaieze, state care şi-au dobîndit independenţa după conferinţa de la Bandung. In al treilea rînd, trebuie subliniat faptul că, dacă la Bandung au fost reprezentate numai statele, la Cairo sînt reprezentate popoarele. Numărul acestora este fireşte mai numeros, întrucît multe popoare nu şi-au dobîndit încă independenţa şi apariţia reprezentanţilor lor la conferinţa de la Cairo — cum a fost cazul reprezentantului Somaliei britanice — constituie un fel de manifest, o lozincă de luptă care nu mai poate fi bagatelizată.

Unde eşti tu, COLLIER'S?

Te-ai stins, draga mea...

Toată lumea se veselea în noaptea Anului Nou, numai eu stăteam şi îmi ştergeam o lacrimă, gîndindu-mă la tine, atît de veselă, cu un colorit atît de atrăgător, şi atît de groasă, şi cu o fantezie atît de bogată, cum te-ai stins. Blestemat fie 1957: nici nu sosise bine, că ai şi răposat!

Iar acum, cînd toate ziarele fac bilanţul lui 1957, şi scriu despre cele mai importante evenimente, şi nici nu te pomenesc — deoarece dispariţia ta i-a lăsat pe toţi indiferenţi — eu, rămînîndu-ţi credincios şi după moarte, voi abandona toate evenimentele mondiale, şi voi scrie totuşi despre tine, strălucită revistă americană atît de veselă, atît de colorată, atît de imaginativă, şi atît de groasă, care te-ai stins, la începutul lui 1957, din lipsă de cititori.

★

Fiecare existenţă are un moment suprem şi neîntrecut de frumos: noaptea balului, cînd l-a cunoscut pe El, sau seara cînd El i-a făcut declaraţia sau ziua cînd El a fost obligat să-i plătească o mare pensie alimentară. Nu strică — deoarece anul ce a trecut a adus pieirea bietei „Collier's" — să evocăm momentul cel mai frumos din viaţa ei, cînd era strălucitoare şi mîndră şi cînd de la un capăt la altul al lumii nu s-a scris decît despre ea.

27 octombrie 1951...

Cu ajutorul unor „personalităţi dintre cele mai competente în problemele politice, problemele militare şi economice, printre care funcţionari superiori de la Washington şi experţi în chestiunile internaţionale", populara revistă de bulevard „Collier's", după o muncă pregătitoare ce-i luase, aşa cum afirma, exact 9 luni, a născut un număr special.

In 130 de pagini, text, fotografii şi desene colorate, acest magazin drăguţ, destinat familiilor americane, înfăţişa pustiirea Europei şi mai ales a Uniunii Sovietice, prin cel de-al treilea război mondial, războiul atomic.

Revista înfăţişa cu veselie momentul cînd radiaţiile s-au împrăştiat, cînd zecile de milioane de cadavre au fost îngropate decent, şi cînd, deasupra întregii ţări a socialismului se întinde modul de viaţă american. Pe copertă, o hartă a Uniunii Sovietice, minus Ucraina şi regiunile baltice, hartă purtînd ştampila (Teritoriu) „Ocupat". Pe fundalul acestei hărţi, cu o mare cască metalică pe care scrie MP (Military Police) un [illegible] soldăţel american, care păzeşte noua ordine europea... — ma pardon, că-i expresia lui Hitler — păzeşte idealurile lumii care se intitulează nu se ştie bine de ce, liberă. Şi are ce păzi.

După reportajele care înfăţişează distrugerea oraşelor sovietice şi în deosebi căderea la pămînt a Moscovei, după raportul despre „lansarea paraşutiştilor" şi după „Comunicatele victorioase" scrise de un colaborator care se încălzise grozav, „Collier's" arată idealurile luminoase pentru care fuseseră omorîţi atîţia oameni şi pe care le păzeşte soldăţelul MP:

„Uzinele sovietice — vîndute sau arendate businessmanilor străini".

„Teatrul Armatei Sovietice, numit acum Teatrul Lumii Noi (şi Americii adică) reprezintă comedia americană „Trîntorii şi femeile".

Vă închipuiţi ce delectare! — oamenii s-au înregistrat la noii patroni americani ai fabricilor, şi-au îngropat copiii morţi, iar acum, în culmea fericirii, se reped să vadă „Trîntorii şi femeile".

„Un mare ziar din Moscova va publica pe prima pagină povestea stelei de cinema Jane James, intitulată „La Sarawac am iubit şi tot acolo mi-a trecut".

Intr-adevăr, merită să piară cîteva zeci de milioane de oameni şi sute de oraşe, ca să afli cum i-a trecut fetiţei amorul.

In sfîrşit, în timp ce ofiţerii americani benchetuiesc într-un mare hotel din... „Petrograd", pe străzi se vinde culmea fericirii, libertăţii şi frumuseţii umane, adică se vînd revistele trusturilor americane şi, în primul rînd desigur, ediţia rusă a revistei „Collier's".

Iată ce visuri candide mărturiseau în public, cu mare lux de amănunte şi cu o exactitate delirantă, care nu era întrecută decît de naivitate, „funcţionarii suspuşi" de la Washington şi militarii competenţi cum nu se mai poate. E adevărat că pe atunci erau înfometaţi şi de un complex de inferioritate proaspăt căpătat în Coreea. Dar tare mi-ar place să-i mai văd azi pe autorii adevăraţi ai acestui minunat plan. Spun autorii adevăraţi, cei „suspuşi", pentru că persoanele care au semnat diferite „articole", deşi ziarişti şi literaţi dintre cei mai celebri în America, nu mai au azi nici un haz.

S-o luăm de pildă pe faimoasa ziaristă Marguerite Higgins, una dintre acea care descriau ocuparea Uniunii Sovietice. Bietei fete i-a pierit mai toată verva: mai deunăzi declara umil că nu s-ar mai mira deloc dacă cineva i-ar spune că ruşii sînt aceia care au inventat jocul american baseball. Intr-adevăr — spunea ea — tot ce credeam că constituie un monopol ştiinţific american vedem că a fost descoperit mai dinainte de sovietici.

— Şi cum rămîne, stimată doamnă, cu dominarea, cu căsăpirea populaţiei din ţările socialiste [illegible] competenţelor de la „Collier's"?

Parcă nici n-ar fi scris vreodată aşa ceva, biata femeie: nici usturoi n-a mîncat, nici condeiul nu-i miroase. Din contră: acum îşi bate joc de Charles Wilson, fostul şef al înarmărilor americane, care a declarat în 1955 că un mare bombardier sovietic cu reacţie care defilase în Piaţa Roşie ar fi fost făcut „cu mîna". S-o auzi acum cum îi turuie guriţa, rîzînd de cei care n-au înţeles la vreme că motoarele bombardierelor sovietice sînt de două ori mai puternice decît cele americane. Dar ce contează: acum, în era marilor rachete sovietice, marile bombardiere şi-au cam trăit traiul şi şi-au mîncat forţa ofensivă.

Mai era, printre semnatarii numărului din „Collier's", o veche cunoştinţă de-a noastră, Arthur Koestler, care de cînd a trădat — în Spania, pare-mi-se — s-a specializat în combaterea unui „marxism" pe care el îl inventează şi tot el îl combate. Un roman neobservat care apare din cînd în cînd — asta e tot ce mai poate face Koestler, căruia puţini se mai obosesc azi să-i mai ia articole şi interviuri.

Dar J. B. Priestley? De el îmi pare rău, că au fost unii ani cînd a dovedit că talentul poate fi însoţit de caracter. După ce, subit şi fără pricină aparentă, a devenit din progresist un antisovietic furibund, Priestley şi-a înfundat semnătura lui cîndva onorată în buchetul de scriitori-măcelari de la „Collier's". Mă bucură însă că măcar inteligenţa nu i s-a stins: după ce a aflat de rachetele şi sateliţii sovietici, a făcut o mare tevatură în presă — de astă dată nu în presa americană, ci în presa ţării lui, în presa engleză — cerînd tratative cu Uniunea Sovietică, în vederea dezarmării.

Şi cum rămîne cu ocuparea ţării socialismului, stimate Priestley?

E clar că omul — în ce-l priveşte — s-a lăsat păgubaş. De altminteri, a făcut o lungă călătorie în ţara „Collier's"-ului — în S.U.A. — şi la întoarcere a scris un volum calificat de yankei, cu supărare, ca „antiamerican"; din cartea lui reiese implicit că instaurarea modului de viaţă american nu ar putea ferici nici un popor pe lumea asta. Semnat: Priestley. Vorba revistei „Collier's": „La Sarawac a iubit şi tot acolo i-a trecut".

Dar „Collier's"? Cum a evoluat?

Despre „Collier-s" nu pot spune nimic, că nu mai există. Dar să luăm, în schimb, cel mai recent număr parvenit dintre revistele de care „Collier's" spunea că vor fi vîndute în ediţie rusă printre ruinele Moscovei: numărul din 30 decembrie al revistei „Newsweek".

O simplă frunzărire ne va arăta că imaginaţia dezlănţuiţilor reporteri americani a devenit ceva mai realistă: sub titlul articolului principal — „Presiuni pentru convorbiri la nivelul cel mai înalt", revista arată că nu numai ţările Europei, dar pînă şi influente cercuri americane sporesc mult presiunile pentru tratative cu Uniunea Sovietică. „Unde am greşit..." se intitulează articolul unuia dintre competenţii militari de la Washington care, poate, cu ani în urmă punea la punct planul din „Collier's"; acum însă, generalul Carl Spaatz deplînge inferioritatea americană în ce priveşte „arma supremă", rachetele. „Care e viitorul N.A.T.O.?" se întreabă un alt mare articol, care arată că 75 la sută dintre germani nu vor să aibă la ei în ţară dubioasele proiectile americane, că 85 la sută dintre englezi cer tratative de dezarmare cu Rusia, şi că mesajele lui Bulganin au reţinut atenţia presei cît întreaga conferinţă N.A.T.O. Alte articole vestesc că: Tailanda devine neutralistă şi s-ar putea să devie comunistă; că conferinţa ţărilor afro-asiatice va avea răsunet Mesajul Păcii; copiii americani, chiar dacă asta provoacă bucluc, trebuie înzestraţi să se joace cu mici... rachete, ca să fie create pentru viitor cadre de constructori; şi aşa mai departe. La rubrica de ştiinţă, aflăm că Uniunea Sovietică ar urma să lanseze în Anul geofizic 15 sateliţi, că ciclosincrofazotronul sovietic e „cel mai mare din lume", că „strălucitul fizician Bogoliubov" a făcut descoperiri în domeniul superconductibilităţii, şi că — în loc ca Uniunea Sovietică să se înghesuie la comedia „Trîntorii şi femeile", cum vestea „Collier's" — ea a făcut descoperiri importante şi pe fundul oceanelor. Toate astea — într-un singur număr, cel de Anul Nou!

Să nu credeţi însă că băieţii s-au pocăit. Nu, de loc. După ce a înşirat greşelile trecutului, generalul Spaatz întocmeşte „un plan pentru viitor" — de înarmare, bine înţeles. Un altul, Lindley, scrie că Iordania trebuie „ajutată" împotriva susţinătorilor unităţii arabe, chiar „cu riscul unui război de proporţii serioase". Dar toate aceste năravuri neschimbate ale lupilor care au comandat cîndva numărul din „Collier's" sînt acum învăluite într-un fel moale şi trandafiriu: nu, nu război agresiv antisovietic, ci „apărare". Citindu-l, ai jura că Uniunea Sovietică e pe cale să-i atace şi să-i invadeze dintr-o clipă în alta: „Comandanţii americani de cîmp... au acum autoritatea de a folosi arme nucleare — numai pentru apărare — fără să mai consulte Washingtonul. Comandanţii trebuie doar să determine că inamicul înaintează cu intenţii ostile... Forţele strategice vor răspunde atacului inamic pe baza unui mesaj cifrat..." etc.

Şi doar e clar ca lumina zilei că nimeni nu stă să-i atace, să-i invadeze, să ucidă milioane de americani ca să vîndă „Ogoniok" în ediţie engleză şi s-o pună pe Ulanova să danseze printre ruinele New York-ului!

Dar băieţii judecă după propria lor structură şi, mai cu seamă, nu vor să renunţe la dulcea măduvă a marelui ciolan al înarmărilor...

Faptele sînt însă fapte: cetăţenii s-au frecat la ochi, au văzut mai bine cum arată ţara sovietică, pînă şi Hearst, marele magnat al presei americane, a început să descrie o situaţie mai reală din U.R.S.S. şi să ceară tratative paşnice, întrecere paşnică în privinţa nivelului de trai — şi asta numai în cîţiva ani. In locul unor slabi de înger care să se sperie de reclama şi peniţele belicoase ale „Collier's"-ului, s-au pomenit cu sateliţii paşnici deasupra capetelor lor înfierbîntate. O, de-ar fi putut ghici viitorul! De-ar putea măcar de-acum încolo să-l ghicească...

Au prevestit şi s-a împlinit, dar s-a împlinit altfel. Unde eşti tu, „Collier's"? Unde eşti, să vezi asta?

Dar „Collier's" nu mai răspunde. Marea revistă a lui Henry Luce, aparţinînd de trustul Morgan, cu toate istorioarele ei ieftine, s-a dovedit nerentabilă, necitită, şi a trebuit să-şi înceteze apariţia.

E un fapt neînsemnat. Nici nu merită să fie pus în bilanţul anului care a trecut. E un faliment mic. Un faliment mic al celor ce şi-au înmormîntat cîndva visele lor despre un război agresiv. Dar, de obicei, falimentele mici prevestesc falimente mari, uriaşe.

Sergiu Fărcăşan

săptămîna

VEAC NOU, organ al Consiliului General A.R.L.U.S. Apare săptămînal. Redacţia şi administraţia: strada Ion Ghica 5. Telefon 3.03.10. Tiparul: Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin" Piaţa Scînteii Bucureşti.
ABONAMENTE: pe 3 luni 3 lei, pe 6 luni 6 lei, pe un an 12 lei. Abonamentele se fac la toate oficiile poştale, prin factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. STAS — 3452 — 52.